

"SƏS" qəzeti mənim
üçün ən əziz qəzetdir

№ 034 (6959)

"İndiyə kimi 5 min soydaşımız Qarabağ
və Şərqi Zəngəzurda məskunlaşıb"

8

22 fevral 2024-cü il.
Qiyməti 60 qəpik

Sosialyönümlü siyasətdə sistemli islahatlar

Dövlət başçısının imzaladığı yeni sərəncamlar şəhid
ailələri və müharibə əlillərinə daha bir diqqətdir

2

Sülhə əngəl olan İKİÜZLÜLÜK

Xocalı soyqırımı bəşər
tarixinin qara ləkəsidir

4

Qidalanma tərzini xərçəng
xəstəliyinə təsir edə bilərmi?

10

Məktəblilərin qeyri-etik
davranışlarında
günahkar kimdir?

7

3

Boşanma zamanı
valideynin
hüquqları nələrdir?

14

İtirdiyimiz
xüsusiyyətlərimiz:
təvazökarlıq

9

Sosialyönümlü siyasətdə sistemli islahatlar

Dövlət başçısının imzaladığı yeni sərəncamlar şəhid ailələri və müharibə əlillərinə daha bir diqqətdir

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasətinin mərkəzində ölkə vətəndaşı, onun rifahının təminatı prinsipi dayanır və bunun nəticəsi olaraq ötən 20 ildə ölkəmiz güclü sosial siyasətə malik dövlət olaraq böyük inkişaf yolu keçib. Azərbaycan vətəndaşının maraqlarının, həyat səviyyəsinin keyfiyyətinin yüksədilməsi əsas hədəflərdən biri olaraq qarşıya qoyulmuşdur. Dövlətimizin başçısı ölkəyə rəhbərliyi dövründə hər bir azərbaycanlının Prezidenti olmağı bacardı. Cənab Prezident hər bir vətəndaşının problemini öz problemi, qayğısını öz qayğısı kimi qəbul edir və məhz buna görə, iştirak etdiyi bütün seçkilərdə xalqın mütləq əksəriyyətinin səsini və etimadını qazanır. "Sosial sahədə görülmüş işlər də göz qabağındadır. 2003-cü ildə bizim minimum əməkhaqqı, - bəlkə də çoxlarının yanında deyil, - 9 manat idi. İndi 345 manatdır. Əlbəttə ki, bu da yetərli deyil, ancaq dinamika var və dinamika davam edəcək. Minimum pensiya 2003-cü ildə 20 manat idi. Bu gün 280 manata çatıb. Orta pensiya 500 manatdan çoxdur. Orta əməkhaqqı 940 manatdır. Əlbəttə ki, yenə də deyirəm, bu, bizi qane edə bilməz". Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev andiçmə mərasimində nitq söyləyərkən bildirdi. Ölkəmizdə son 20 il ərzində bütün sahələrdə olduğu kimi, sosial sahədə də sistemli və kompleks islahatların həyata keçirilməsi təmin edilib. Həyata keçirilən tədbirlər Prezident İlham Əliyevin sosial siyasətinin başlıca hədəfinin əhalinin ri-

ildə aparılmış hərbi əməliyyatlar zamanı ölkəmizin ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin, konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin və şəhid ailələrinin də 2021-2025-ci illər ərzində mərhələlərlə mənzil və ya fərdi evlə təmin edilməsi nəzərdə tutulur.

ŞƏHİD AİLƏLƏRİ VƏ MÜHARİBƏ ƏLİLLƏRİNƏ 14 MİN 800 FƏRDİ EV VƏ YA MƏNZİL VERİLİB

Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev həm I Qarabağ, həm də II Qarabağ müharibəsinin ağır nəticələri ilə üzləşənlərə həssas münasibət göstərir. Onların sosial müdafiəsinin möhkəmləndirilməsi, o cümlədən mənzil, fərdi ev və avtomobillərlə təmin edilməsi istiqamətində kompleks tədbirlər həyata keçirilir. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü və tapşırığı ilə bu sahədə müxtəlif böyük maliyyə tutumlu proqramlar reallaşır. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonrakı dövrdə dövlət başçısının tapşırığına əsasən, şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları ilə bağlı genişmiqyaslı sosial dəstək paketi icra olunur. "Sosial sahədə vacib məsələlərdən biri şəhid ailələrinin və müharibə əlillərinin sosial müdafiəsidir" - deyən Prezident bildirdi ki, bu kateqoriyadan olan insanlara dövlət tərəfindən 14 min 800 fərdi ev və ya mənzil verilməmişdir".

fahının təminatı olduğunu, bu siyasətin əsasında vətəndaş amili, sosial ədalət və humanizm prinsiplərinin dayandığını bir daha təsdiq edir. Həyata keçirilən müxtəlif tədbirlər, islahatlar və maliyyə təminatının gücləndirilməsi əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə təkan verir.

"YOXSULLUQ AZƏRBAYCANDA 5 FAİZ SƏVIYYƏSİNDƏDİR"

"Biz əlbəttə ki, yoxsulluqla bağlı və işsizliklə bağlı öz fəaliyyətimizi davam etdirməliyik. Yoxsulluq Azərbaycanda 5 faiz səviyyəsindədir. 2003-cü ildə təxminən 50 faiz idi. İşsizliklə bağlı daim işlər aparılmalıdır ki, işsizlik aşağı səviyyədə olsun", - deyən Prezident bildirdi ki, müstəqillik dövründə əhalimiz 3 milyon artıb və artan əhalisi olan ölkələrdə işsizlik bir qayda olaraq ciddi problemdir, o cümlədən bizim üçün: "Biz hər il 10 minlərlə yeni iş yeri yaratmalıyıq. Bunun üçün əlbəttə ki, daxili resurslar kifayət deyil. Xarici sərmayəyə ehtiyac var və iqtisadi islahatlar, o cümlədən biznes mühitinin yaxşılaşdırılması, rəqabətlə bağlı, inhisarçılığa qarşı olan tədbirlər bu biznes mühitini yaxşılaşdıracaq. Əlbəttə ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bizim iqtisadi inkişafımızın yeni bir dayaq nöqtəsi olacaqdır. O bölgələrdə həm kənd təsərrüfatı, həm bərpaulunan enerji ilə bağlı layihələr, turizm layihələri qeyri-neft sektoruna böyük dəstək verəcəkdir".

dir". Qeyd edək ki, minimum əməkhaqqı 38 dəfə artırılaraq 345 manata, orta aylıq əməkhaqqı 12 dəfə artaraq 925,3 manata çatıb. Sosial müdafiə sisteminin mühüm komponenti olan pensiya təminatı yoxsulluğun azaldılmasında əhəmiyyətli rola malikdir. 2006-cı ilin əvvəlində Azərbaycanda qabaqcıl dünya təcrübəsinə uyğun müasir sığorta-pensiya modelinə keçidin təmin edilməsi pensiya təminatında müsbət nəticələrin əldə edilməsi ilə nəticələnib. Rəqəmlərin dili ilə desək ötən 20 ildə minimum pensiya 14 dəfə artıb.

SOSIAL MÜDAFİƏ SİSTEMİ DAHA DA GÜCLƏNDİRİLİR

Prezident İlham Əliyevin imzaladığı yeni Sərəncamlar şəhid ailələri və müharibə ilə əlaqədar əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsinin ölkə Prezidentinin daim diqqət mərkəzində olduğunu və onların yüksək qayğı ilə ehatə olunduqlarını bir daha göstərir. "Müha-

ribə ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin və şəhid ailələrinin sosial müdafiəsi və sosial təminatı ilə bağlı tədbirlərin dövlət icbari şəxsi sığorta vəsaiti hesabına maliyyələşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2022-ci il 29 sentyabr tarixli 3493 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə" Sərəncam həmin maliyyələşdirmə müddətinin uzadılmasını nəzərdə tutur. Bu məqsədlə əvvəlki Sərəncamın 1-ci hissəsindəki "2022-ci və 2023-cü" sözləri "2022-2025-ci" sözləri ilə əvəz edilib.

Qeyd edək ki, mövcud qanunvericilikdə dövlət icbari şəxsi sığortası üzrə daxil olan sığorta haqlarından formalaşan sığorta vəsaitindən müharibə ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin və şəhid ailələrinin sosial müdafiəsi və sosial təminatı ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi istiqaməti üzrə də istifadə edilməsi nəzərdə tutulub. Dövlət başçısının "Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün, müstəqilliyinin və konstitusiyaya quruluşunun müdafiəsi ilə əlaqədar əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin və şəhid ailələrinin sosial-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 25 yanvar tarixli 2449 nömrəli Sərəncamında dəyişiklik edilməsi barədə" yeni Sərəncamında isə əvvəlki Sərəncamın 1.2-ci bəndindəki "2020-2022-ci" sözlərinin "2020-2023-cü" sözləri ilə əvəz edilməsi tapşırılır. Beləliklə, yerli icra hakimiyyəti orqanlarında yaşayış sahəsinə ehtiyacı olan qismində uçota alınmış və 2023-cü

Bu kateqoriyadan olan insanların 100 faiz evlərlə təmin edilməsi prosesinin sürətlə getdiyini və bu il və gələn il də bu işlərin görülməyini diqqətə çəkib.

44 günlük Vətən müharibəsindən sonra şəhid ailələri üzvləri və müharibə iştirakçıları ilə bağlı icra olunan sosial dəstək paketi çərçivəsində onların məşğulluğuna dəstək işləri də aparılır. Postmüharibə dövründə şəhid ailəsi üzvləri və müharibə iştirakçıları olan 20,9 min şəxs aktiv məşğulluq proqramlarına cəlb edilib.

Onlardan 10,4 min nəfəri üçün özünüməşğulluq proqramı çərçivəsində kiçik ailə təsərrüfatları yaradılıb, 9,9 min şəxs isə münasib işlə təmin edilib. Həmçinin 642 şəxs peşə hazırlığına cəlb olunub. Şəhid ailələrinə və müharibə əlillərinə böyük diqqət və qayğı davamlıdır. Bütün bunlar ölkədə aparılan uğurlu sosial siyasətin və Vətən uğrunda öz canını fəda etmiş qəhrəman övladlarımızın ailə üzvlərinə və sağlamlığını itirmiş müharibə əlillərimizin daim dövlətin diqqət mərkəzində olmasının bariz nümunəsidir.

Bu gün Azərbaycan dünyanın ən müasir və inkişaf etmiş ölkələri sırasındadır. Hətta Azərbaycan siyasi və iqtisadi çəkisinə görə dünyanın ən nəhəng ölkələri ilə müqayisə olunacaq dərəcədə işlər görüb. Təbii ki, bu işlərin də müəllifi, həyata keçirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevdir. Bütün bunlar bir daha göstərir ki, Azərbaycan dövlətinin siyasəti sosialyönümlüdür. Bunun mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır.

Nəzakət ƏLƏDDİNQIZI

Dəfələrlə şahidi olmuşuq ki, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan diplomatik görüş zamanı bir cür mövqə sərgiləyib, görüşdən sonra isə özünü başqa cür aparıb, tamamilə fərqli, təzadlı fikirlər səsləndirib. O, danışıqlar masasında sülh təşəbbüsü ilə bağlı ciddi qərar sahibi olduğunu, rəhbərlik etdiyi ölkəsinin də belə bir niyyətdə olduğunu göstərdiyi halda, bunun ardınca tamamilə başqa bir mövqə sərgiləyib. Bu dəfə də Münxendə erməni baş nazirinin eyni şəkildə davranması təsdiq edir ki, onun üçün belə mövqə, yaxud sifət dəyişikliyi adi ənənə halını alıb və əlsində, sülh təşəbbüsünə mane olan məqamlardan biri də elə məhz budur.

Bildiyimiz kimi, Münxendə rəsmi görüş zamanı erməni baş nazir Nikol Paşinyan özünü danışıqların, razılaşmaların, sülhün tərəfdarı kimi göstərib. Bir çox erməni siyasətçiləri, politoloqları onu Münxen səfəri ilə bağlı tənqid də edib. "Paşinyan Ermənistanın sərhəddə 4 itki verdiyi haqda Münxendə danışmadı, yalnız Rusiyanın əleyhinə danışmaq üçün ora getmişdi. Əliyev, Paşinyan və Şoltsun görüşü isə müəmmalı məqamlarla doludur. Ümumiyyətlə, Şolts orada vasitəçi idi, yoxsa sadəcə, görüşün təşkilatçısı? Paşinyanın Əliyevə daha böyük vədlər verməsindən ciddi şəkildə qorxuram", - deyə Ermənistanda ədliyyə general-mayoru olan Tatul Petrosyan öz həyəcanını da gizlətməyib, Paşinyana olan etirazını da. Daha dəqiq desək, ədliyyə general-mayoru onun həmin Münxen görüşündə məğlub duruma düşməsinə, qarşı tərəf qarşısında susqunluğunu həzm edə bilmədiyini və buna görə narahatlığını ifadə edib. O, hətta Nikolun belə uğursuzluqlarına görə Ermənistanın artıq uçurumda olduğunu da bildirib və heç çəkinmədən bunu söyləyib. Bu, artıq onu deməyə əsas verir ki, Ermənistan tərəfi belə erməni baş naziri ilə bağlı ciddi narahatçılıq keçirir və ikiüzlülyünə görə ona inanmır.

Münxendə erməni icması ilə görüşü zamanı "Qarabağın" öz müqəddəratını təyin etmə prinsipindən danışan Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan, həm də danışıqlar prosesinə zidd baxışlarının olduğunu ortaya qoyub. "Qarabağın öz müqəddəratını təyin etmə hüququ beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən dəstəklənir", - deyə Nikol Paşinyan Münxendə erməni icması ilə görüşündə bildirib və bununla bir daha göstərmiş olub ki, öz davranışlarında da, mövqeyində də qeyri-səmimidir. Ümumiyyətlə, sonradan erməni icması ilə görüşdə tamamilə başqa sifətə düşmək çirkin obrazdır, ikiüzlülükdür, amma görünür, Paşinyan nəinki bunu qəbul edir, hətta onun üçün bu hal adi hesab olunur. Xüsusən də, onun davranışlarında hiyləgərlik dərhal hiss olunur və görünür, özü də başa düşür ki, belə hiyləgərliyi ilə ölkəsi üçün məsələni daha da çətinləşdirir. Çünki onun nümayiş etdirdiyi hiyləgərliyinə də, avarturasına da, manipulyasiyalarına da əhəmiyyət verən yoxdur və rəsmi Bakı onsuz da doğru hesab etdiyi, qanuni olaraq qəbul olunan addımlarla öz məqsədlərinə nail olur və hədəflərinə də çatmaqdadır. Amma bütün bunların fonunda məhz Ermənistan tərəfi bir-birinin ardınca uğursuzluqlara, məğlubliyyətlərə düşür və bu da həmin ölkəni uçurumun daha da dərinliyinə sürükləyir.

Keçmişdə qalan Qarabağ məsələsi artıq həll olunub və həmin o keçmişdə qalan məsələnin də məhz Azərbaycan Ordusunun rəşadəti, xalqımızın birliyi və həmrəyliyi, Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə həll olduğunu bütün dünya ictimaiyyəti bilir. Bilir ki, heç bir beynəlxalq təşkilat, heç bir qurum bu məsələnin həllində zərrə qədər də iştirak etməyib. Deməli, hamı çox yaxşı bilir ki, erməni baş nazirinin hansısa qondarma "müqəddərat" nağılı ilə bağlı yalvarışlarına əvvəla, əhəmiyyət verən olmayacaq.

Sülhə əngəl olan İKİÜZLÜLÜK

Digər tərəfdən də axı keçmişdə qalan həmin o məsələnin həllində iştirak etməyənlər hansı şəkildə və hansı üzlə bu məsələyə burun soxa bilərlər? Onsuz da hansısa tərəfin qarışmaq kimi bir şansı yoxdur və məhz Azərbaycan tərəfi bu şansı verməyib. Danışıqların artıq iki ölkə arasında aparılması qəbul olub və deməli, Nikolun sayıqlamalarının heç bir mənası yoxdur. Reallıq bundan ibarətdir ki, Ermənistanın ən inadkar himayədarları belə, onlar üçün nə qədər çətin olsa da, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıyırlar. Elə isə Paşinyan nə istəyir və nəyə ümid edir? Ümumiyyətlə, belə mövqə və sifət dəyişikliyi ilə erməni baş nazir nə istəyir, nəyə nail olmaq arzusundadır? Dolayısı ilə sülh təşəbbüsünə mane olmaq, yoxsa bunu əngəlləmək, ləngitmək niyyəti güdür?

Diqqət çəkən məqam odur ki, erməni baş nazir Azərbaycan ərazilərinə qarşı iddialarının əsassız olduğu barədə bir kəlmə də demədi. O, beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən dəstəklənilmədiyinə görə giley-güzar etdi. Bir sözlə, Nikol bununla ölkəsinin

hələ də ərazi iddiasında olduğunu ifşa etmiş oldu. Növbəti dəfə bəlli oldu ki, erməni tərəfinin iddiaları hələ də davam edir. Deməli, Azərbaycan tərəfi öz tələblərində haqlıdır və ərazi bütövlüyümüz, eləcə də suverenliyimizlə bağlı Ermənistan Konstitusiyasında və qanunvericilik aktlarında öz əksini tapmış iddialar birmənalı olaraq, aradan qaldırılmalıdır. Əks halda, əvvəla, belə iddiaların olması fonunda hansısa sülh danışıqları mümkün deyil, digər tərəfdən də, biz çox gözəl başa düşürük ki, Paşinyanın göstərmək istədiyi təvazökarlığı da saxtadır və istənilən məqamda ikiüzlülyə əl atmayacağına qətiyyətlə əminlik yoxdur. Ən azından, Münxendə özünü apar-masından, erməni icması ilə görüşü zamanı sayıqlamalarından da gördük ki, erməni baş nazirə inanmaq olmaz və tədbirli davranmaq gerekir.

Hər dəfə və hər yerdə olduğu kimi, Münxendə də Paşinyan Azərbaycanın Qarabağ iqtisadi rayonunda məskunlaşan və ya məskunlaşmaq niyyətli ermənilərə beynəlxalq dəstək dilənmək ənənəsinə sadıq

qaldı. Amma bu yekəlikdə baş nazir hələ də başa düşə bilmir ki, əvvəla, həmin ermənilərə dəstəyi yalnız ərazilərin sahibi, yəni, Azərbaycan göstərə bilər və heç bir qurum, heç bir beynəlxalq təşkilat burnunu süveren ərazilərimizə soxa bilməz. Digər tərəfdən də axı dəstəklə bağlı öz təklifini artıq rəsmi Bakı edib. Qarabağ ermənilərinə Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul etmək, bundan sonra da digər vətəndaşlarımız kimi vətəndaşlıq hüquqlarına sahib olacaqları, təhlükəsizliklərinin təminatı ilə bağlı bildirilib və bu qeyd olunanlar fonunda ərazilərimizdə qalıb yaşamaq təklifi də edilib. Qarabağda yaşayan ermənilər bundan özləri imtina ediblər. Biz bu hüquqa, daha dəqiq desək, Paşinyanın ağız dolusu səsləndirdiyi seçmək hüququna hədsiz hörmətlə yanaşmışıq və vaxtilə Azərbaycan ərazisində yaşamış erməni əhalisinin iradəsinə zidd heç bir hərəkət edilməyib. Onlar Azərbaycan ərazilərini öz xoşları ilə, magistral yollarla öz avtomobillərində, hətta yardımlar edilərək tərk ediblər. Bir qədər daha aydın şəkildə desək, məhz öz müqəddəratlarını özləri həll ediblər və buna da nəinki maneçilik olmayıb, hətta köməklik də göstərilib. Elə isə, Paşinyanın istədiyi nədir və nəyin arzusundadır, dəstəyin, yoxsa qarışıqlığın, qarşıdurmanın və çirkin niyyətlərin reallaşmasının?

Əlbəttə, biz çox yaxşı bilirik ki, hər dəfə daxili auditoriyaya hesablanan nitqi ilə ortaya çıxan Nikol Paşinyan bu dəfə də Münxendə erməni icması qarşısında onların

əşitmək istədikləri sözləri söylədi, duymaq istədikləri fikirləri ifadə etdi. Amma onlara reallıqları göstərməyə qətiyyətlə cəhd etmədi. Daha doğrusu, buna cürəti çatmadı. Paşinyan erməni lobbisini, daxili auditoriyayı, beynəlxalq tərəfdarları, regionda maraqları olan dövlətləri və güc mərkəzlərini belə hazırkı reallıqlarla üz-üzə qoymadı. O, reallıqlar müstəvisində gedən danışıqlar prosesini olduğu kimi çatdırmadı və yenə də beynəlxalq ictimaiyyəti, dünya ermənilərini çaşdırmaq, onlara saxta ümidlər vermək yolunu tutdu. Təbii ki, belə bir davranış onun qorxularından, qorxu kompleksindən irəli gəlir və hər kəs çox yaxşı bilir ki, Nikol Paşinyan öz hakimiyyət kürsüsünü, eləcə də öz maraqlarını qorumaq üçün daxili auditoriyaya hesablanan nitq söyləyir. Amma başa düşə bilmir ki, özü üçün də, ölkəsi və xalqı üçün də ən qorxulu addımı atır. Dərk edə bilmir ki, onun regional sülhə zidd addımları bütövlükdə Ermənistan üçün çox təhlükəlidir.

İnam Hacıyev

Bəşər tarixinə bəlli olan fakt ondan ibarətdir ki, ermənilər Cənubi Qafqaza köçürəndən qanlı toqquşmalar, insan qırğınları, soyqırımları ara verməyib. Müxtəlif zamanlarda azərbaycanlılara qarşı qətlamlar törədən ermənilər bununla da vəhşi toplum olduqlarını nümayiş etdiriblər. Bu vəhşi toplum uşaq, qoca, qadın bilmədən hər kəsi öldürmüşdülər. Son iki əsr ərzində 2 milyondan çox azərbaycanlı erməni vəhşiliyinin qurbanı olub, yüzlərlə şəhər və qəsəbə, kəndlər dağıdılmış, minlərlə tarixi bina, məscidlər, memarlıq nümunələri yerlə yeksan olub. İnsanlıq əleyhinə olan bu cinayətlərə, vəhşiliklər dünya birliyi seyrçi qalıb. Sovetlər birliyi dönməndə də ermənilər öz vəhşi xislətdən qalmamışlar. Xüsusilə də, 1988-ci ildən başlayaraq ermənilər Moskvadakı himayədarlarına arxalanaraq azərbaycanlılara qarşı qətlamlar həyata keçirmiş, şəhər və kəndlərimizdə terror hadisələri törətmişlər. Təəssüflər olsun ki, o zaman Azərbaycana rəhbərlik etmiş Ə.Vəzirov, A.Mütəllibov ermənilərin vəhşiliklərinə göz yummuş və bununla da öz xalqına xəyanət, təcavüzkara isə güzəşt mövqeyi tut-

Xocalı soyqırımını bəşər tarixinin qara ləkəsidir

qadın, 70-i qoca və qarı olmaqla - 613 nəfər Xocalı sakini qətlə yetirilib, 8 ailə tamamilə məhv edilib, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirib. Düşmən gülləsinə tuş gəlib yaralanan 487 nəfərdən 76-sı uşaq idi. 1275 xocalılı əsir, 155 xocalılı itkin düşdü. Həmin gecə Xocalı sakinləri ilə bərabər, 1988-ci ildə Ermənistan-dan qaçqın düşərək Xocalıya pənah gətirmiş qaçqın və məcburi köçkün azərbaycanlılar, Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin mərkəzi olan Xankəndi şəhərini işğal edən zaman qaçıb canını qurtarmış Xankəndi qaçqınları və 1989-cu ildə Fərqanə hadisələri zamanı Azərbaycana sığınmış 54 ailədən ibarət Axısca türkləri də bu dəhşətli soyqırımın qurbanı olublar. İngilis jurnalisti Tomas de Val "Qarabağ" kitabında konkret olaraq göstərir ki, Xocalı soyqırımının törədilməsi ilə bağlı Serj Sarkisyanı sual etdikdə, o, Xocalı soyqırımını bilərəkdən törətdiklərini etiraf edib: "Serj Sarkisyan dedi ki, azərbaycanlılar elə bilirdi ki, zarafat edirik, biz Xocalıda heç bir cinayət törətməyəcəyik. Amma biz azərbaycanlılara sübut etdik ki, bunu bacarıyıq". Xocalıda insanlıq əleyhinə törədilən soyqırımını aktı dünyanın əksər mətbu orqanların manjet yazısı olub. Demokratik düşüncəli dünya xalqlar erməni vəhşiliyindən dəhşətə gəldikləri qeyd edirlər. Krua l'Eveneman jurnali (Paris), 25 fevral 1992-ci il yazır: "Ermənilər Xocalıya hücum etmişlər. Bütün dün-

mayilov, baş nazirin müavini Zülfü Hacıyev, dövlət müşaviri Məhəmməd Əsədov, baş prokuror İsmət Qayıbov, prezidentin mətbuat katibi Osman Mirzəyev, Vaqif Cəfərov, Vəli Məmmədov, Qurban Namazəliyev, DQMV hüquq-mühafizə, təhlükəsizlik orqanlarına başçılıq edən rusiyalı generallar daxil olmaqla 20 nəfərdən çox adam həlak olur. Noyabrın 26-da Azərbaycan parlamenti DQ MV-ni milli ərazi qurumu kimi ləğv edir, "Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin yaradılması haqqında" Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin 1923-cü il 7 iyul dekreti və "Dağlıq Qarabağ Muxtar

vam etdirilib. Araşdırma zamanı 18 nəfərin döyüşlərin gedişində itkin düşməsi faktı da aşkar edilərək Azərbaycan Respublikası Dövlət Komissiyasında qeydiyyatı alınıb və adları müvafiq siyahıya salınıb. Hər cür hərbi silah sursatla təmin olunan erməni seoparatçıları öz terrorçu əməllərini daha da genişləndirirlər.

İnsanlıq əleyhinə yönələn bəşəri cinayət

Terrorçular bu dəfə Xocalı şəhərini və əhalisini hədəfə alırlar. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri Xankəndidə yerləşən keçmiş SSRİ-nin 4-cü ordusunun 23-cü diviziyasına daxil olan 366-cı motoatıcı alayın 10 tankı, 16 zirehli transportoru, 9 piyadaların döyüş maşını, 180 nəfər hərbi mütəxəssisi və xeyli canlı qüvvəsi ilə Xocalıyı mühasirəyə aldı. Ermənilər ən müasir silahlarla şəhərə hücum edərək Xocalı şəhərini yerlə yeksan etdilər. Çoxsaylı ağır texnika ilə şəhər tamamilə dağıdılmış, yandırılmış və insanlar xüsusi qəddarlıqla qətlə yetirilmişdi. Onların içərisində başları kəsilən, gözləri çıxarılan, dərisi soyulan, diri-diri yandırılan və digər şəkllə salınanlar çoxluq təşkil edirdi. İstintaq materiallarından məlum olur ki, hücum rəhbərlik edən Ermənistanın keçmiş müdafiə naziri Seyran Ohanyanın, eləcə də 366-cı alayın 3-cü batalyonunun komandiri Yevqeni Nabokixin komandasında əlaqə olaraq 50-dən çox erməni zabiti və giziri iştirak ediblər. Mühasirəyə alınan şəhərdə qalmış 2500 nəfər xocalılı Ağdam rayonunun mərkəzinə çatmaq ümidi ilə şəhəri tərk etdi. Lakin terrorçular mülki əhalinin hərəkət edə biləcəkləri əraziləri mühasirə almaqla insanları kütləvi şəkildə qətlə yetirdilər. Bu soyqırımı nəticəsində 63-ü uşaq, 106-sı

muşlar. Azərbaycanın ozamankı rəhbərliyinin öz xalqına xəyanət yolu tutmasından istifadə edən SSRİ Ali Soveti Rəyasət Heyəti 1989-cu il yanvarın 12-də "Azərbaycan SSRİ-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində xüsusi idarəçilik formasının tətbiqi haqqında" qərar qəbul etdi. Bununla da əsas məqsəd Qarabağı Azərbaycandan alıb Ermənistanı verilməsini təmin etmək idi. Lakin xalq məkrli niyyəti başa düşdüyündən ayağa qalxıb Moskvanın məkrli qərarına etiraz olaraq aksiyalar keçirdilər. Sərt çağırışlarla müşahidə olunan etiraz aksiyaları nəticə verdi və yanvarın 28-də Xüsusi İdarə Komitəsi ləğv edildi. Ancaq bunun əvəzində yeni bir qurum - Təşkilat Komitəsi yaradıldı. Ermənistan SSR vəziyyətindən istifadə edərək dekabrın 1-də "Dağlıq Qarabağ"ın Ermənistanı birləşdirilməsi haqqında antikonstitusion qərar qəbul etdi. Hansı ki, hazırda Ermənistan separatçı səhvi aradan qaldırmaq üçün referendum keçirməyə hazırlaşır.

Moskvanın dəstəyi separatçıları qətlamları genişləndirməyə ruhlandırmışdır

Zamanında etdiyi kobud səhvənə, xüsusilə də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə qarşı açıq hüquqi müdaxilə aktına Moskva göz yumdu. Bundan ruhlanan terrorçu toplum

1991-ci ilin sentyabrın 2-də "Dağlıq Qarabağ Respublikası" adlanan oyuncaq qurumun yaradıldığını elan etdilər. Azərbaycan Respublikası həmin qurumu tanımaqdan imtina etdi, noyabr ayının 26-da isə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətinin statusu ləğv olundu. 1991-ci il sentyabrın 2-də ermənilər separatçılıq və terrorçuluq meyillərini gücləndirərək DQMV və Şaumyan rayonu Xalq Deputatları Sovetləri birgə sessiya keçirərək, "Dağlıq Qarabağ Respublikası" adlı saxta qurum yaradırlar. Ardınca xarici güclərin hərbi dəstəyi ilə Qarabağda azərbaycanlıların total etnik təmizlənməsini həyata keçirildi. 1991-ci il noyabrın 20-də Martununin azərbaycanlılar yaşayan kəndlərinə uçan nümayəndə heyətini aparan vertolyot Qarəkənd üzərində ermənilər tərəfindən terrora məruz qalıb. Azərbaycanın dövlət katibi Tofiq İ-

Vilayəti haqqında" Azərbaycan SSR-in 1981-ci il 16 iyun qanununu qüvvədən düşmüş sayır. Stepanakert, Mardakert, Martuni şəhərlərinin tarixi adları qaytarılaraq Stepanakert Xankəndi, Mardakert Ağdərə, Martuni Xocavənd adlandırılır. Əsgəran və Hadrut rayonları ləğv edilir, Xocalı şəhəri mərkəz olmaqla Xocalı rayonu yaradılır. Ləğv edilmiş Əsgəran rayonunun ərazisi Xocalı rayonunun tərkibinə, Hadrut rayonunun ərazisi isə Xocavənd rayonunun tərkibinə verilir. İtkin düşmüş şəxslərlə bağlı aparılmış axtarış-araşdırma tədbirlərinin nəticəsi olaraq 30 şəxs barədə ümumiləşdirilmiş arayışlar tərtib edilir. Dövlət Komissiyası və BQXK-də itkin düşmüş şəxs kimi qeydiyyatı alınmış şəxslərlə bağlı mövcud olan siyahılar arasında dəqiqləşmənin aparılması və fərqi aradan qaldırılması istiqamətində işlər da-

ya eybəcər hala salınmış meyitlərin şahidi oldu." Sandi Tayms qəzeti (London), 1 mart 1992-ci il: "Erməni əsgərləri minlərlə ailəni məhv etmişlər." Faynenşl Tayms qəzeti (London), 9 mart 1992-ci il: "Ermənilər Ağdama tərəf gedən dəstəni güllələmişlər. Azərbaycanlılar 1200-ə qədər cəsəd saymışlar." Xocalı faciəsindən sonra o dəhşətli hadisələri lenta alan Livanlı kinooperator təsdiq etmişdir ki, onun öl-kəsinin varlı daşnak icması Qarabağa silah və adam göndərir. Tayms qəzeti (London), 4 mart 1992-ci il: "Çoxları eybəcər hala salınmışdır, körpə qızın ancaq başı qalmışdır." İzvestiya (Moskva), 4 mart 1992-ci il: "Videokamera qulaqları kəsilmiş uşaqları göstərdi.

Ardı Səh. 5

Əvvəl Səh. 4

Bir qadının sifətinin yarısı kəsilmişdir. Kişilərin skalpları götürülmüşdür."Le Mond qəzeti (Paris), 14 mart 1992-ci il: "Ağdamda olan xarici jurnalistlər Xocalıda öldürülmüş qadın və uşaqlar arasında skalpları götürülmüş, dırnaqları çıxarılmış 3 nəfəri görmüşlər. Bu azərbaycanlıların təbliğatı deyil, bu reallıqdır."R.Patrik, İngiltərənin "Fant men nyus" teleşirkətinin jurnalisti: "Xocalıdakı vəhşiliklərə dünya ictimaiyyətinin gözündə heç nə ilə haqq qazandıрмаq olmaz" və s.

Xocalıda törədilən vəhşiliklər cəzasız qalmayacaq

Xocalıda azərbaycanlılara qarşı soyqırımı və terror aktları törədən 30 erməni hazırda axtarışdadır. Onların arasında Koçaryan, Sarkisyan, Ohanyan və digərlərinin də adları var. Hazırda bir neçə terrorçu 2023-cü il sentyabrın 19-da başlayan və 23 saat 44 -dəqiqə çəkən antiterror tədbirlərindən sonra həbs olunaraq Azərbaycanın istintaq orqanlarına təhvil veriliblər. Daha doğrusu, artıq Meşəliddə 25 azərbaycanlıni qətlə yetirən Vaqif Xaçaturyan məhkəmə tərəfindən layiqli cəzasını alıb. Növədə isə Arayik Artunyan, Saakyan, Ruben Vardanyan, Qukasyan və digərləridir. Söz yox ki, yaxın vaxtlarda onlarda öz cəzalarını alacaqlar. Çox qürurluyuq ki, şəhidlərimizin, o cümlədən də xocalıda soyqırma məruz qalan insanların ruhları

Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2023-cü il oktyabrın 15-də Xocalı şəhərində Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağını ucaldıb. Hazırda şəhərin yenidən qurulması və keçmiş qaçqın və məcburi köçkünlərin öz evlərinə qayıdışı istiqamətində iş aparılır. Təbii ki, yaxın vaxtlarda insanlar öz yurdlarına qayıdacaq və həyatlarını davam etdirəcəklər. Hər il Xocalı soyqırımının ildönümü ilə əlaqədar minlərlə insanın iştirakı ilə "Ana harayı" abidəsi önündə anım mərasimi keçirilir. Xocalı soyqırımının 30-cu ildönümü ilə əlaqədar Bakıda Prezident İlham Əliyev və Birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirakı ilə ümumxalq yürüşü keçirilmişdir. Yürüşdə dövlət və hökumət nümayəndələri, Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitə, agentlik və şirkət rəhbərləri, dini konfessiyaların başçıları iştirak etmişlər. Siyasi dialoqun təzahürü olaraq yürüşdə dövlət rəsmiləri ilə yanaşı, ölkədə fəaliyyət göstərən müxtəlif siyasi partiyaların nümayəndələri də iştirak etmişdir. Əminik ki, budəfəki anım mərasimi Xocalıda keçiriləcək. İnsanlar o yerlərə ziyarət edib, 1992-ci il fevralın

Xocalı soyqırımı bəşər tarixinin qara ləkəsidir

şaddır, torpaqlarımızın bütövlüyü təmin etməklə onların qisası alınıb. 2020-ci il Vətən müharibəsində Azərbaycan Ordusu 30 il işğal altında qalan torpaqlarımızı azad etmək-

lə yeni reallıq yaratdı, "Dəmir yumruq" qalib gəldi. 44 günlük müharibədə misilsiz igidlik nümunələri göstərən qəhrəman ordumuz Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə Xocalı faciəsi qurbanlarının da qisasını aldı,

şəhidlərimizin qanı yerdə qalmadı. Xocalı şəhəri 2023-cü il sentyabrın 19-20-də Azərbaycan Ordusunun Qarabağda keçirdiyi lokal xarakterli antiterror tədbirləri nəticəsində separatçılardan təmizlənilib. Azərbaycan

25-dən 26-a keçən gecə erməni terrorçularının qətlə yetirdikləri xocalıları yad edəcək, onların ruhuna dualar oxuyacaqlar.

İLHAM ƏLİYEV

Aparılan düzgün və müdrik siyasət nəticəsində Azərbaycanın beynəlxalq münasibətlər sistemində rolu və nüfuzu durmadan artmaqdadır. Söz yox ki, əldə olunan uğurlar ölkəmizin siyasi, iqtisadi, hərbi, diplomatik sahədə dayanıqlı inkişafa nail olunmasının və regionun aparıcı dövləti olaraq tanınmasının nəticəsidir. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin uğurla həyata keçirdiyi müstəqil daxili və xarici siyasət nəticəsində ölkəmiz misilsiz inkişaf yolu keçərək beynəlxalq aləmdə böyük nüfuz qazanıb. Azərbaycan dünyanın əksər dövlətləri ilə müxtəlif sahələrdə həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli əsas da bərabər və qarşılıqlı faydalı münasibətlər qurub. Bu əlaqələr hər iki tərəfə xeyir gətirməklə yanaşı, beynəlxalq aləmdə sülhün və təhlükəsizliyin təmin olunmasına mühüm töhfələr verməkdədir. Ölkəmiz dünyanın aparıcı, müstəqil dövləti olaraq bir sıra nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlarla o cümlədən də Birləşmiş Millətlər Təşkilatı, Avropa Şurası, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türk Dövlətləri Təşkilatı, Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı, Müstəqil Dövlətlər Birliyi və bir sıra nüfuzlu təşkilatların üzvüdür. Azərbaycan Respublikası, həmçinin GUAM regional qrupunun təsisçilərindən biri, fəal üzvüdür. 2019-cu ildən 2023-cü ilə qədər Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etmişdir. Azərbaycan 25-26 oktyabr 2019-cu il tarixində Bakı şəhərində Qoşulmama Hərəkatının 18-ci dövlət və hökumət başçıları Zirvə görüşünə ev sahibliyi etmişdir. Tədbirdə 120 BMT üzv dövlətinin yüksək səviyyəli nümayəndələri və 42 beynəlxalq təşkilat nümayəndələri iştirak etmişdir. Bakı Sammiti ilə Hərəkatda Sədrlik 2019-2022-ci illər üzrə Azərbaycan Respublikasına keçmişdir. Hərəkatın növbəti sədri olacaq Uqandanın sədrliyi 1 il gec təhvil ala biləcəyini ifadə etməsindən sonra, QH üzv dövlətləri, Hərəkata uğurlu sədrliyini nəzərə alaraq Azərbaycanın əlavə 1 il müddətinə Hərəkata sədrlik etməsi ilə bağlı ölkəmizə müraciət etmiş, Azərbaycan tərəfi də Hərəkatın fundamental prinsiplərinə və dəyərlərinə olan sadıqlığını və mürəkkəb dövrdə Hərəkata səmərəli sədrliklə bağlı qazandığı dəyərli təcrübəni nəzərə alaraq, bu müraciətə müsbət cavab vermişdir. Beləliklə, Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi 2023-cü ilə qədər uzadılmışdır.

Almaniya Azərbaycanın haqlı mövqeyi ilə razılaşı

Azərbaycanın sədrliyi dövründə Qoşulmama Hərəkatı hərtərəfli inkişafa nail olmuşdur. Ümumiyyətlə, fakt ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın iştirak etdiyi istənilən beynəlxalq təşkilatda istənilən məsələnin müzakirəsində və qərarların qəbulunda müsbət nəticələr əldə olunur. Təbii ki, beynəlxalq tədbirlərdə, ilk olaraq, Azərbaycanın milli və dövlətçilik maraqlarının təmin olunması istiqamətində mühüm addımlar atılır və qarşıda duran məsələlər yüksək səviyyədə təmin olunur. Münxen Təhlükəsizlik Konfransında iştirak edərkən də Prezident İlham Əliyev bir daha Azərbaycanın maraqlarının təmin olunması istiqamətində prinsipial addımlar atdı, açılamalar verdi, görüşlər keçirdi. Nəzərə almaq lazımdır ki, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı dünyada global miqyasda təhlükəsizlik tədbirlərini nəzərdən keçirir. Konfransda bir sıra dövlətlərin başçıları, siyasətçilərin aktual problemlərin həlli ilə bağlı mülahizələri və təklifləri dinlənir, yekun sənədlər qəbul edilir: "Konfrans bütövlükdə "təhlükəsiz dünya" ideyasının reallaşdırılmasına əhəmiyyətli töhfələr verir. Budəfəki Konfrans gözlənilməli kimi gərgin keçdi. Çünki hazırkı məqamda dünyanın bir sıra bölgələrində müharibələr, münasibətlər baş verməkdədir. Xüsusilə də İsrail- HAMAS, Rusiya-Ukrayna müharibələri getdikcə daha gərgin xarakter almaqdadır. Ona görə də budəfəki konfrans əvvəlki konfranslardan fərqlənirdi. Prezident İlham Əliyevin müdrik, uzaqgörən siyasəti bu dəfə də öz sözünü

Münxen Konfransı: Böyük qələbələrin davamı

Eldar İbrahimov
Milli Məclisin İntizam
Komissiyasının sədri, YAP İdarə
Heyətinin üzvü

dedi və bəhrəsini verdi. Konfransa dəvət edilən hökumət və dövlət başçıları müəyyən hissəsi Azərbaycan Prezidenti ilə görüşməyə və siyasi, hərbi, iqtisadi məsələləri müzakirə etməyə can atırdılar. Münxen Təhlükəsizlik Konfransında iştirak edən Prezident İlham Əliyevin qarşı tərəflərin müraciətləri əsasında keçirdiyi görüşlər bu gün Azərbaycan və dünya mətbuatında geniş müzakirə edilir. Azərbaycan Prezidentinə görüş üçün dövlət və hökumət başçıları, beynəlxalq aparıcı maliyyə mərkəzləri, nüfuzlu təşkilatların çoxsaylı müraciətləri Azərbaycanın dünyada getdikcə artan rolu və Prezident İlham Əliyevin şəxsi nüfuzunun göstəricisidir. Prezident İlham Əliyev 2 gün ərzində 24 görüş keçirib, daha 10 görüş üçün Azərbaycan tərəfinə müraciətlər olsa da, fiziki olaraq vaxt baxımından onları reallaşdırmaq mümkün olmayıb. Keçirilən görüşlər və bu görüşlərdə müzakirə olunan məsələlərin aktuallığı bir daha Azərbaycanın, onun Prezidenti İlham Əliyevin yüksək hörmətə və nüfuzla malik olduğunu təsdiqlədi. Bezi kənar dövlətlərin Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin sülh müqaviləsinin imzalanması müstəvisinə yüksəldilməsində vasitəçilik etmək istəkləri bu dəfə də iflasa uğradı. Əslində, belə halın yaşanacağı əvvəlcədən gözlənilirdi. Çünki Yenilməz Sərkərdə, Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev Azərbaycanla Ermənistan arasında münasibətlərin normalaşmasında heç bir vasitəçiyə ehtiyac olmadığını və danışıqların iki ölkə arasında keçirilməli olduğunu vacibliyini qeyd etmişdi. Bəyan etmişdi ki, burada beynəlxalq siyasi iradə mərkəzlərinin vasitəçilik missiyasını ələ keçirməyə can atmasına qətiyyətin ehtiyac yoxdur. Elə məhz Münxen görüşündə də Prezident İlham Əliyev prinsipial mövqeyindən geri çəkilməməklə, iki ölkə arasında keçirilən görüşlərdə vasitəçi formatına qayıdışa qətiyyətin imkan da vermədi və buna şərait belə yaranmadı. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistan baş naziri Nikol Paşinyan arasında görüşün təşəbbüskarı olan Almaniya kansleri Olaf Şoltson görüşün yalnız başlanğıcında iştirak etməsi, daha sonra görüş məkanını tərk etməsi təsdiq edir ki, o, rəsmi Bakının mövqeyinə qarşı çıxmaq niyyətində deyil. Yəni, bütün hallarda Azərbaycanın haqlı mövqeyi ilə razılaşıb. Vasitəçisiz keçirilən görüşdə Azərbaycan və Ermənistan liderləri müsbət nəticələr əldə etdilər. Bu uğur bir daha Prezident İlham Əliyevin böyük diplomat, müdrik lider olduğunu təsdiqlədi.

Zəfər seçkisindən sonra Münxen qələbəsi

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 7 fevral növbədənəkar prezident seçkilərinin

də xalqın mütləq əksəriyyətinin səsini qazanaraq Prezident seçilməsindən sonra reallaşdırdığı Münxen səfəri zamanı keçirdiyi görüşlərdə Ona ünvanlanan təbriklərdə əməkdaşlıq əlaqələrinin bundan sonra da dərinləşməsi, yeni prioritetlər üzrə inkişaf etdirilməsi ilə bağlı arzular ifadə edildi. Prezident İlham Əliyevin qarşı tərəflərin müraciətləri əsasında keçirdiyi görüşlərdə səmərəli, ölkəmizin maraqlarına uyğun görüşlər oldu. ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədri ilə görüşdə Minsk Qrupunun ləğv edilməsinin vacibliyini, eləcə də Qarabağ probleminin artıq həll edilməsindən sonra bu qurumun mövcudluğuna heç bir ehtiyac belə qalmadığını vurğulayan Azərbaycan Prezidenti məhz özünün siyasi zəkası ilə daha bir qələbəyə imza atmış oldu. Bunu bütün dünya ictimaiyyəti də müşahidə etdi və bir daha çatdırıldı ki, Azərbaycan heç bir tərəfin, xüsusilə də, ATƏT kimi bir qurumun sülh danışıqları prosesi ilə bağlı vasitəçiliyindən birmənalı şəkildə imtina edir və xüsusən də, Qərb, eləcə də Avropa bir daha gördü ki, Azərbaycanın, eləcə də, Cənubi Qafqazın problemlərinin həllində onların hər hansı birinin əhəmiyyətinin olmadığını dair Cənab Prezident İlham Əliyev onlara ciddi mesaj verir. Konfrans çərçivəsində keçirilən bütün görüşlər yaddaqalan oldu. Hansı ki, bu gün və bundan sonra bir müddət dünya mətbuatının müzakirə mövzusu olaraq qalacaq. Münxendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən, Münxen Təhlükəsizlik Konfransının sədri Kriştof Xoysqenin görüşü keçirildi. Kriştof Xoysqen Münxen Təhlükəsizlik Konfransına dəvəti qəbul etdiyinə və iştirakına görə dövlətimizin başçısına təşəkkürünü bildirdi, COP29-un Azərbaycana keçirilməsi münasibətilə təbriklərini çatdırdı. Prezident İlham Əliyev Münxen Təhlükəsizlik Konfransına dəvətə görə təşəkkürünü və COP29 ilə əlaqədar təbriklərə görə minnətdarlığını ifadə etdi. Prezident İlham Əliyev qeyd etdi ki, Azərbaycan COP29-un mahiyyəti üzrə nəticəyönümlü sessiya olması üçün bütün beynəlxalq tərəfdaşlarla birgə işləməyə hazırdır. Hazırda COP çərçivəsində üçlük mexanizmi yaradılıb ki, bu, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərini, Azərbaycanı və Braziliyanı bir araya gətirir.

Eyni zamanda, Münxendə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ilə qarşı tərəfin müraciətinə əsasən Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Antoni Blinkenin görüşü oldu. Antoni Blinken Cənab Prezidentlə görüşmək imkanını çox yüksək qiymətləndirdiyini və son bir neçə ildə bizim görüşmək və söhbət etmək üçün bir çox imkanımız olduğunu söylədi: "Hesab edirəm ki, indiki zaman kəsiyi Azərbaycanın COP rəhbərliyini öz üzərinə götürməsi baxımından çox vacibdir. Biz bu məsələni ciddi dəstəkləyirik. Bu tədbirin uğurlu olması, eyni zamanda, Azərbaycan və Ermənistan arasında davamlı və ləyaqətli sülhün təmini üçün əlimizdən gələni etmək arzusunadıq. ABŞ bu istiqamətdə faydalı işlər görmüşdür və görməyə davam edəcəkdir. Danışılacaq çoxlu mövzular var. Cənab Prezident, bu gün bizimlə görüşə vaxt ayırdığınıza görə təşəkkür edirəm".

Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, siz də qeyd etdiyiniz kimi, COP29 bizim ikitərəfli gündəliyimizdə önəmli bir hissəsidir: "Bu, gündəliyimizdə duran məsələlərin mövzularını genişləndirir və biz cari ildə bütün təşəbbüslərimizlə bağlı hökumətinizin dəstəyinə ümid edirik. Cənab Dövlət katibi qeyd etdiyi kimi, gündəliyimizdə daha bir məsələ var və bu da Qafqazda regional vəziyyətdir, xüsusilə Ermənistan və Azərbaycan arasında sülhün əldə olunmasının perspektivlidir. Azərbaycan sülh prosesinə sa-

diqdir və sülh sazişinin ən qısa zamanda bağlanması bizim milli maraqlarımıza cavab verir. Mən Amerika Birləşmiş Ştatlarına və xüsusilə cənab Dövlət katibinə bu istiqamətdə göstərdiyi səylərinə görə təşəkkür edirəm".

Üç ölkə liderinin iştirak etdiyi tarixi görüş

Konfrans maraqlı anlarla da zəng oldu. Bu anları plenar iclasa aşılıyan isə Prezident İlham Əliyev oldu. Beləki, Münxen Təhlükəsizlik Konfransının sədri Kristof Heusgenin moderatorluq etdiyi plenar iclasda Gürcüstanın Baş naziri İrakli Qaribaşvili, Ermənistan Respublikasının baş naziri Nikol Paşinyan, ATƏT-in Baş katibi, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı Şurasının sədr müavini xanım Helqa Maria Şmid də iştirak ediblər. Prezident İlham Əliyev üç ölkə liderinin görüşünün tarixi bir görüş olduğunu moderatorun diqqətinə çatdırır. Müzakirələr zamanı moderator Kristof Heusgen deyir: "Hamınızı salamlayıram. Burada olmağınızdan məmnunuq. Bizimlə burada Azərbaycan Prezidenti, Ermənistanın və Gürcüstanın baş nazirləridir. Əslində, mən bunu bilmirdim, lakin Azərbaycan Prezidenti elə indicə mənə dedi ki, bu, tarixi görüşdür. Tarixdə ilk dəfədir ki, üç ölkənin rəhbərləri görüşür və biz bunu tarix kitabları ilə yoxlamalıyıq. Bilirəm ki, xarici işlər nazirləri görüşüblər. ATƏT-in Baş katibi Helqa Şmid bunu bilir. Əgər o bilirsə, deməli, belədir ki, var. Bir sözlə, burada bizimlə olduğunuza görə çox sağ olun. Hamımıza məlumdur ki, bu konfrans Rusiyanın Ukraynaya müdaxiləsindən bir il sonra baş tutur və ötən il olduğu kimi, həmin mövzu bu konfransda da əsas olaraq qalacaq. Sizin ölkələriniz birbaşa iştirak etmir, lakin Rusiyanın qonşularıdır. Mənim birinci sualım: Rusiyanın Ukraynaya qarşı müdaxiləsi, müharibəsi sizin ölkənizə necə təsir göstərdi. Əgər olarsa, Sizdən soruşum Prezident Əliyev".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev suala cavab olaraq deyir: "Demək istərdim ki, bizə birbaşa təsiri olmayıb, lakin birmənalı olaraq ümumi geosiyasi vəziyyət tamamilə dəyişib və ola bilsin, Rusiya-Ukrayna müharibəsindən əvvəlki vaxtlara qayıtmasın. Beləliklə, biz bəzi ənənəvi tərəfdaşlarla ticari əməkdaşlıq sahəsində müəyyən çətinlikləri görə bilərik. Eyni zamanda, xüsusən də daşımalar layihələrinə gəldikdə, bəzi üstünlüklər də var. Azərbaycan uzun illər ərzində müasir daşımalar və logistika infrastrukturunun yaradılmasına yatırımlar edib. İndi isə Mərkəzi Asiyadan daşınan yüklərin Azərbaycan vasitəsilə Avropaya yönəldilməsi əlavə imkanlar açır. Lakin bildiyiniz kimi, bizim öz müharibəmiz olub. 44 gün çəkmiş müharibə iki ildən bir az çox əvvəl baş vermişdir. Biz müharibənin nə olduğunu bilirik. Onun xalqlar üçün nə dərəcədə dağıntılar və əziyyətlər gətirdiyini bilirik. Buna görə, biz təbii ki, istəyirik Avrasiyada sülh bərqərar olunsun. Hesab edirəm ki, Azərbaycan və Ermənistan uzun müddət çəkmiş toqquşmadan uzaqlaşmanı nümayiş etdirməli, qarşılıqlı ədavət və düşmənçiliyə son qoymalıdır. Hazırda biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında sülh sazişi üzərində çalışırıq. Ümid edirik ki, biz bu işi gec yox, tezliklə tamamlayacağıq. Düşünürəm ki, bu, ciddi tarixi fikir ayrılığına malik olan ölkələrin bir araya gəlməsi və düşmənçilik səhifəsinin bağlanması da yaxşı nümunə ola bilər. Mənim cavabım belədir". Bir sözlə, zəfər seçkisindən sonra Prezident İlham Əliyevin reallaşan Münxen səfəri Azərbaycanın dövlət maraqlarının təmin olunması baxımından mühüm və əhəmiyyətli səfər oldu. Bu səfər zamanı görüşlərdə aparılan müzakirələr təsdiq etdi ki, Azərbaycanın əldə etdiyi qələbələr, qazandığı zəfərlər davamlıdır. Çünki bu zəfərləri dövlətimizə və xalqımıza qazandıran Prezident İlham Əliyev kimi böyük lideri, müdrik rəhbəri var.

Son vaxtlar cəmiyyətdə yeniyetmələrin, gənclərin qeyri-etik davranışlarının şahidi oluruq. Bu hərəkətlərin ortaya çıxmasında əsl günahkar kimlərdir? Ailə, məktəb, yoxsa cəmiyyət günahkardır? SİA məsələyə aydınlıq gətirmək üçün mütəxəssislər arasında sorğu keçirib.

Psixoloq Fərqanə Mehmanqızı: "Bura da bir neçə faktor var. Müəllim avtoriteti yoxdur deyə, biz müəllimə heç nə deyə bilmirik. Son hadisədə müəllim hadisəni gördüyü yer-

də qıza bir şillə vursaydı, biz müəllimi cəmiyyət olaraq danlayacaqdıq. Müəllimi günahkar biləcəkdik ki, şiddət tətbiq etməyə ixtiyarı yoxdur. Nə baş verir, problem varsa, kimlər günahkardır? Gəlin, analiz edək.

Uşaq ailədə yetişir, cəmiyyətə inteqrasiya olunur. Problem ailədən başlayır. Çünki xarakteri ailədə formalaşır. Sonra formalaşmış xarakter cəmiyyətdə korreksiya olunur. Bu gün məktəbdə müəllimin, məktəbin nüfuzu aşağı salınıb. Ona görə də müəllimdən, məktəbdən tərbiyə tələb etmək nə qədər vicdanımızı rahatladır? Müəllim şagirdə düz otur deyə səsinə yüksəldəndə, biz buna görə müəllimi təhqir ediriksə, nə qədər düz olar?

Hər dövrdə, hər sektorda işini görə bilməyən insanlar var. Amma bunu kütləviləşdirmək düzgün deyil. Onun üçün müəllimi və məktəbi çıxırıq. Cəmiyyət bu gün kimi qəhrəman olaraq göstərir, haqlını, yoxsa haqsızı? Bunu müzakirə etdiyimiz zaman ədalət balansını düzələcək. Mən düşünürəm ki, ailə ən önəmli faktordur. Bu gün ailələrdə empatiya bacarığı, sevgi yoxdur. Özünü cəmiyyətdə avtoritet kimi göstərmək istəyən uşaqlar çoxdur".

Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu: "Məktəblilərin qeyri-etik hərəkətlərinə görə ayrıca cəmiyyəti, ailəni, yoxsa təhsil ocağını günahlandırmaq doğru olmaz. Bizim gərək elmi əsaslanmış, ciddi fəaliyyət programımız olsun. Onun əsasında ölkədə sosial siyasət, humanitar siyasətin dəyişməsinə kömək et-

sin. Onda da ailə, cəmiyyət, məktəb qarşılıqlı əlaqədə birlikdə çalışıb o işləri görəcək. İndi isə ən vacib iş odur ki, sosial siyasəti müəyyənləşdirən adamlar o məsələyə diqqət vermirsə, humanitar siyasətə diqqət göstərmirlərsə, məktəblərdə ciddi sosial iş xidməti yaratmaq lazımdır. 3-4 nəfərdən ibarət sosial iş xidməti yaratmaq çətin deyil. Məktəbdə psixoloq ştatı var, məktəblinin dostu ştatı var. Onları birləşdirib iki nəfər əlavə etmək olar. 3-4 nəfərlik yaradılan qrupa küçədən keçən adamı sosial işçi kimi qəbul etmək olmaz. Ondan əvvəl Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinə sifariş vermək lazımdır ki, məqsədli olaraq məktəblər üçün sosial işçi hazırlasınlar. O zaman məktəblərimizdə belə hadisələr baş verməyəcək. Bu barədə mən 10 ildir səslənirəm, təkliflər təqdim edirəm, mətbuatda deyirəm, təəssüf ki, eşidən yoxdur. Çünki özlərini menden ağıllı hesab edirlər".

Təhsil eksperti İlqar Orucov: "Məktəbli-

Məktəblilərin qeyri-etik davranışlarında günahkar kimdir?

lərin etik davranışlarına görə məsuliyyət və günah axtarılsa, günahın böyük hissəsi ailələrin üzərinə düşür. İlk növbədə, hər bir insan tərbiyəni ailədən görür. Biz son illərdə çox məsuliyyətsiz ailə nümunələrinin şahidiyik. Hər birimiz bunun şahidiyik. Ən azından yaşadığımız ərazidə qonşularımızın timsalında bunu görürük. Həmin ailələrdə böyü-

yən uşaqlar idarəolunmaz, ərköyün, bütün hallarda davranışlarında kifayət qədər qüsurları ifadə edirlər.

Cəmiyyətdə çox maraqlı bir tendensiya yaranıb. Belə ki, hər məsələdə məktəb günahlandırılır. Bu, yolverilməzdir. Biz məktəbə hər zaman müqəddəs məkan kimi baxmışıq, müəllimlərimizi ikinci valideyn yerinə qoymuşuq. Qeyri-etik ifadələrin heç biri məktəbdə müəllim tərəfindən işlənmir. Niyə baş verənlərin günahı müəllim və məktəbdə olsun? Məktəb təlim-tərbiyə ocağıdır. Məktəb heç bir zaman günahkar ola bilməz.

Bir çoxları qərəzli və məqsədli şəkildə yeniyetmələrin hərəkətində yerli-yersiz məktəbi günahkar görürlər. İlk günahkar valideyndir. Mən də valideynəm və övladımın tərbi-

yəsinə günümün böyük bir hissəsi gedir. Baxmayaraq ki, övladımızın tərbiyəsində boşluqlar yaratmamışıq. Hər zaman onunla maraqlanmışıq, dinləmişik, onunla bərabər yaşamışıq. Övladım tələbədir, xaricdə oxuyur. Mən onunla gündə neçə dəfə maraqlanıram. Hardasan, kiminləsən, hətta onun kiminlə oturub durduğunu bilərəm, dostlarını

tanıyıram. Çünki bilirəm ki, gənclər, ola bilsin, səhv edər. Mənim buna inamım da yoxdur, çünki verdiyimiz tərbiyəyə arxalanırıq. Amma bütün hallarda ola bilər. Biz mütəmadi olaraq övladımızla iş aparırıq. Bütün valideynlər övladlarına bu cür yanaşmalıdırlar. Uşağın kənardakı davranışı ailədən gələn davranışın əksidir. Ola bilsin, uşağı kifayət qədər sərbəst buraxmısan, nəzarətsiz qalıb. İki gün əvvəl baş verən məktəbli qızların işlətdiyi ifadələr, məktəbli uşaqlara yaraşan ifadələr deyil. Necə oldu ki, saf uşaqları belə pozdular, yanlış yola gətirdilər. Bunlar birbaşa ailədə olan qüsurlardan irəli gəlir. Ya uşaq sərbəst buraxılıb, ərköyün böyüdülmüş, ya da ki, ailədə belə ifadələr işlədilir.

dələr necə oldu ki, cəmiyyətimizdə yer tutdu? Axı belə şey ola bilməzdi. Əxlaqla bağlı çərçivələr var. Belə problemlər cəmiyyətdə də var. Eyni zamanda, məktəb tərbiyə işinə daha çox önəm verməlidir. Milli-mənəvi dəyərlərin tərbiyəsi ilə bağlı şagirdlərlə ciddi iş aparılmalıdır. Məktəblərdə psixoloqların fəaliyyəti gücləndirilməlidir. Psixoloqlar formal vəzifə daşıyıcıları olmamalı, ştatların sayı artırılmalıdır. Psixoloqların əməkhaqqı artırılmalıdır. Biz məktəb psixoloqlarının işinə bu qədər barmaqarası baxmalı deyilik. Məktəb psixoloqlarının sayı, peşakarlığı artırılmalıdır.

Biz televiziya baxıb görürük ki, milli-mənəvi dəyərlərə yad verilişlər buraxılır. Evlilik verilişini necə televiziya göstərmək olar? Yaxşı ailə nümunələri var ki, niyə biz onları televiziya ekranlarında canlandırmırıq? Ailəsini atmış tüfeyli həyat sürən insanları, guya ailələrinə qaytarırıq. Bu verilişləri

aparanların özlərinin ciddi problemləri var. Hər şey maddiyyatla ölçülməli deyil. Bizim yaxşı nümunəvi televiziya kanallarımız da var. Cəmiyyətimizdə 5 ailimi, yazıçıları tanıyırlar, amma şou müğənniləri tanıyırlar. Çünki bütün günü onlara baxırlar. Müğənnilərin həyatı sanki örmək kimi göstərilir. Bunlar təbliğ olunurlar. Küçəyə çıxıb soruşun, 5 milli qəhrəman adı tanıyırlarmı, iki yazıçı adı deyə bilərlərmı, sonuncu dəfə hansı əsəri oxuyublar? Mədəniyyət, elm, təhsilin populyarlaşdırılması televiziya, mətbuatın üzərindədir. Müqavimət ziyalılar tərəfindən olmalıdır. İctimai qınaq mütəq olmalıdır. Müəllimləri müqəddəs bilməliyik, cəmiyyətdə biz əşi-

Yaşlı insanlar bu məsələdə bir az səbr nümayiş etdirirlər. Mən sosial şəbəkələrdə belə insanların, cəmiyyətin də günahını gördüm. O uşağın hərəkətləri ilə bağlı cəmiyyətin reaksiyasını gördüm. Yaşlı insanların hərəkət, sözlərində də tərbiyəsiz ifadələr var idi. Cəmiyyətdə də bu tendensiya formalaşmış. Dilimizə yad sözlər, tərbiyədən uzaq ifa-

lamalıyıq. Müəllimlik, həqiqətən, müqəddəs peşədir. Cəmiyyətimizdəki aqressiya, yekəxanlıq haradan gəlir? İnsanlarda səmimiyyət niyə itib? Əvvəlki mehribanlıq yoxdur. Bu, yaxşı hal deyil. Bu gün uşaqlarımızda nəyi görürüksə, günahkar bizlərik".

Söylü Ağazadə

“Torpaqlarımız işğaldan azad edildikdən sonra Qarabağın və Şərqi Zəngəzurun bərpa edilməsi, orada sosial infrastrukturun yaradılması və məcburi köçkünlərin, soydaşlarımızın ata-baba yurdlarına qayıtmasının təmin olunması ölkənin daxili siyasətinin ən prioritet istiqamətlərindən biridir”. Bu sözləri SiA-ya açıqlamasında deputat Musa Quliyev deyib.

Deputat bildirib ki, təsadüfi deyil ki, Cənab Prezident İlham Əliyev, hörmətli birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva tez-tez bu bölgələrə səfər edirlər: “Yeni qurulacaq layihələrin startını verirlər, bünövrəsini qoyurlar, ya da ki, hazır layihələrin lentini kəsirlər. Bu məsələ ilə əlaqədar xüsusi komissiya da yaradılıb, dövlət proqramı qəbul olunub. Bütçədən hər il vəsaitlər ayrılır, indiyə qədər dövlət büdcəsindən artıq 16 milyard manat vəsait ayrılmışdır. İndiyə kimi onun 12 milyard manatı xərclənib. 2024-cü ilin büdcəsində isə 4 milyard manat Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun bərpası üçün nəzərdə tutulub. Proseslər də başlayıb. Demək olar ki, bütün şəhərlərin və 150-yə yaxın kənd və qəsəbənin baş planı hazırlanıb, təsdiq olunub. Artıq 5 yaşayış məntəqəsində həyat bərpa edilib. Zəngilanın Ağalı kəndindən başlayaraq Laçın, Füzulidə və digər kəndlərimizdə həyat bərpa olunur. İndiyə kimi 5 min soydaşımız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə məskunlaşıb. Bu ilin sonuna qədər isə 20 minə qədər soydaşımızın ata-baba yurdlarına dönməsi gözlənilir. Bu il ən azı 5 rayon mərkəzinin məskunlaşması gözlənilir. O cümlədən, Xankəndi, Xocalı, Cəbrayıl, Kəlbəcər və Şuşada həyatın yenidən canlanmasının şahidi olacağıq. Ümumiyyətlə, 2026-cı ilin sonuna qədər 146 min soydaşlarımızın ata-baba yurdlarına dönməsi planlaşdırılır. Bu, birinci dövlət proqramının həyata keçməsinin ilk mərhələsi olacaq. Yəqin ondan sonrakı dövrdə də yeni mərhələ başlayacaqdır”. O əlavə edib ki, böyük işlər görülür: “Bu işlərin miqyası

“İndiyə kimi 5 min soydaşımız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə məskunlaşıb”

Böyük Qayıdış

dində olan mina təhlükəsizliyi ilə bağlı qurumların, komissiyaların da görəcəyi işlərdir. Bizə dost olan ölkələrdən iş adamları gəlib müəyyən işlər görürlər. Yaxşı olardı ki, bizə dost olan ölkələrin hər biri xatirə olaraq orada öz izlərini qoysunlar. Artıq Özbəkistan və Qazaxistan tərəfindən belə nümunələr ortada var. Məktəblərin açılması, musiqi məktəbləri, mədəniyyət mərkəzləri kimi layihələr var. Arzu edirdik ki, digər ölkələrin də belə nümunələrini görək. Cənab Prezidentin bizim bir ailə olduğumuzu bir daha qeyd etdiyi türk dünyası dövlətləri daha fəal şəkildə bu prosese qoşulsalar, yaxşı olardı.

Bununla yanaşı, bölgənin çox böyük iqtisadi, turizm, kənd təsərrüfatı, emal, mədən sənayesi inkişafı istiqamətində potensialı var. Təkcə məcburi köçkünlərin deyil, digər vətəndaşların da həmin bölgələrdə gedib işləməsi, gələcəkdə yaşaması üçün imkanlar vardır. Cənab Prezident bu ilin yanvarında yerli televiziya kanallarına verdiyi müsahibədə qeyd etdi ki, biz özəl sektora tapşırıq vermişik, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun abadlaşmasında, məskunlaşmasında fəal iştirak etsin, yaşayış evləri tiksinlər. Azərbaycanın digər bölgələrindən olan vətəndaşlar da istəyərlərsə, orada evlər ala bilərlər. Bu da inteqrasiyanın yeni forması olacaq. Bütövlükdə bu sahədə görülən işlər çoxdur, böyükmiqyaslıdır. Olduqca böyük vəsait və resurslar tələb edir. Amma Azərbaycanın da kifayət qədər imkanı var ki, bunların öhdəsindən gəlsin. İnanırıq ki, qısa müddət ərzində həm Şərqi Zəngəzurun, həm də Qarabağın tamamilə məskunlaşmasının şahidi və iştirakçısı olacağıq”.

Söylü Ağazadə

2024-cü il Azərbaycan üçün əlamətdar bir il kimi başladı. Bütöv Azərbaycanın bütün ərazilərində 7 fevralda keçirilən növbədənkanar prezident seçkilərinin keçirilməsi bir qürurverici hadisə kimi tarixə düşdü.

Azərbaycan kifayət qədər qüdrətli ölkədir. “Biz heç vaxt heç kəsədən heçnə istəmirik. Ona görə ki, buna heç vaxt ehtiyacımız olmayıb” - deyərək Cənab Prezident 2024-cü il fevral ayının 14-də and içmə mərasimində ki, çıxışında bu fikri səsləndirdi. Cənab Prezident İlham Əliyevin bu fikrini əsas tutaraq, mövzunu daha da geniş inkişaf etdirmək istəyirəm.

Azərbaycan xalqı, çox qədim tarixə və zəngin mədəniyyətə malik bir xalqdır. Bizim ulu, ahəngdar və zəngin dilimiz, yazımız (yani əlifbamız), çox ali dərəcəli adət və ənənələrimiz var. Ümumiyyətlə götürəndə dünyada 4000-dən çox xalq vardırsa, onlardan yalnız 200 xalqın dövləti mövcuddur. Biz bu gün çox xoşbəxtlik ki, Allah tala bizə bir xalq üçün salıyan ən ali neyməti nəsib edib. Fəxrən deyərək bilirəm ki, Azərbaycan xalqının öz dövləti var. Yer kürəsində, rəsmi sərhədlənmiş bir ərazi vahidimiz var. Biz buna yüksən dəyər verməliyik və bununla fəxr etməliyik!

Hesab edirəm ki, kimliyindən asılı olmayaraq, sosial vəziyyətdən, statusundan, milliyətindən asılı olmayaraq hər bir Azərbaycan vətəndaşı bir başa və yaxud da qismən də olsa, ölkədə baş verən proseslərdə iştirak etməlidir.

Elə bu səbəbdən də, Azərbaycan xalqı İlham Əliyevə yenidən ehtimad və dəstəyini göstərərək növbədənkanar prezident seçkilərində öz prezidentinə səs verdi və bu düz-

Növbəti yeddi il müddətinə qazanılan zəmanət

İbrahim Allahverdiyev
YAP Yasamal rayon SOCAR, “Neftqazəlmitediqatlayihə” insitutu üzrə ərazi partiya təşkilatının sədri

gün seçimi ilə növbəti illərdə öz firavan gələcəyini təmin etmiş oldu.

Azərbaycan xalqının ən böyük uğuru həmrəy olmasıdır. Necə ki, 44 günlük Vətən müharibəsində xalq öz birliyini göstərdi və 7 fevral tarixində keçirilən növbədənkanar prezident seçkilərində də öz həmrəyliyinə, birliyinin göstərmiş oldu. Bizim birliyimiz bütün sərhədlər qarşısında durmalıdır və dururdu.

20 ildən çoxdur ki, Azərbaycan xalqı öz prezidentinə dəstəyini göstərir. 2003-cü ildən İlham Əliyev ölkəyə rəhbərlik etməyə başlayanda hələ o zaman xalqını əmin etmişdir ki, qarşıdan duran bütün vəzifələri icra etməyə çalışacaqdır, xalqın yükünü ehtimadını doğrultmağa çalışacaqdır. Bu illər ərzində bir çox uğurla yanaşı çətinliklər də oldu. Amma cənab Prezident bütün çətinlikləri aşaraq yeni yeni uğurlara imza atmaqla Azərbaycan xalqını firavan gələcəyə doğru apardı. 2003-cü ildən bəri bütün sahələr üzrə verdiyi vədlər yerinə yetirilirdi və ən əsası və ən vacibi Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə nail ola bildi. Sözsüz ki, elə cənab Prezident and içmə mərasimində də qeyd etdiyi kimi; “Bunlar hamısı xalqın ona göstərdiyi inamın və xalqın vahid amal ətrafında birləşmə bacarığı səbəbindən qazanılan uğurlar idi”.

Bütün sahələr üzrə əldə olunan uğurların əsasını ölkə Prezidenti İlham Əliyevin yürütdüyü, düzgün istiqamətdə seçilmiş xarici dövlət strategiyası təşkil edir.

Cənab Prezidentin 2003-cü ildən ölkəyə rəhbərlik etməyə başladığı dövrdə alternativ boru kəmərləri şəbəkəsinin tikintisi hələ də davam edirdi və ya nəzərdə tutulurdu və Azərbaycan torpaqlarının ermənistandan tərəfindən işğalı hələ də davam edirdi. Ümumiyyətlə bu illərdə nəinki Azərbaycan, hətta bölgədə illər boyunca müharibələr davam edirdi. İkinci Çeçen müharibəsi, İraqın işğalından sonra amerikalılar Azərbaycanın qonşusu İrana “maraq göstərməyə” başladılar, sonra Rusiya-Gürcüstan müharibəsi başladı. İlham Əliyevin bu şəraitdə apardığı siyasət lap əvvəldən Qərbi strukturları tərəfindən tənqiddə məruz qalmışdı, amma biz onun real uzaqgörən siyasətinin nəticələrini nədən ibarət

olduğunu, hazırda görürük və onlar artıq makro səviyyədə öz bəhərini verməkdədir.

Bu gün ölkəmizin Beynəlxalq münasibətlər sistemində artan nüfuzu həm diplomatik, həm iqtisadi sahələrdə yeni yeni uğurlara imza atmaqdadır. Nüfuz sahibinə çevrilən Azərbaycan regionun lider ölkəsidir.

Prezident İlham Əliyevin uğurlu siyasəti nəticəsində neft sektorunda, eləcə də sənayenin digər sahələrində uğurlar əldə edilmişdir. Bununla yanaşı, qeyri-neft sektoruna da ölkə rəhbərliyinin diqqət və qayğısı nəticəsində bu sahədə də nailiyyətlər əldə edilmişdir və edilməkdədir.

Bu gün parlaq gələcəyi proqnozlaşdıran Avropa müharibə vəziyyətinə və yeni müharibəyə hazırlaşır. Əksinə, Cənubi Qafqazda isə siyasət sülh meyarları ilə müəyyənləşib. Azərbaycan yeganə postsovet ölkəsidir ki, Qərbin enerji bazarlarına möhkəm daxil olub, Cənubi Avropanın əsas qaz tədarükçüsünə çevrilib. Ümumiyyətlə onu da qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan qazı 8 ölkəyə ixrac olunur.

Vaxt var idi ki, bütün iqtisadi beynəlxalq marşrutlar döyüşən və hazırlıqsız Qafqazdan deyil, sabit və inkişaf etmiş Avropadan çəkilməli idi. Lakin bu gün ölkəmiz Avropa və Asiya arasında beynəlxalq quru tranzitində əsas halqaya çevrilməklə bütün beynəlxalq translayihənin Azərbaycan üzərindən keçməsinə nail olmaqla siyasi sabit və qüdrətli bir dövlətə çevrilmişdir.

Bu gün biz gürür hissi ilə deyirəm ki, Azərbaycan bütün bu mövqelərə məhz İlham Əliyevin prezidentliyi dövründə nail olub. Azərbaycan son üç onillikdə mülki əhali arasında minimum itki ilə ərazi bütövlüyünü bərpa edən, habelə öz dövlətinin və millətinin həddindən artıq hərbişəkilənməsinə yol verməyən yeganə ölkə oldu.

Yeni dövrə qədəm qoyarkən böyük ümidlərlə yaşayırıq və biz ümumiyyətlə elə işləməliyik ki, elə atdımlar atmalıyıq ki, bu ümidlər çin olsun.

Qarşıda duran hədəflər yalnız və yalnız bütün sahələrdə düzgün və dah da inkişaf istiqamətlərini hədəfləyən atdımlar olmalıdır. Güclü iqtisadiyyat, ordunun daha da gücləndirilməsi və yeni müasir ordu quruculuğunun təmin edilməsi, sosial islahatların aparılması qarşıda duran prioritet məsələlərdən biridir. Beləliklə ordu quruculuğu prosesi davam etdiriləcəkdir. Dövlət büdcəsinin ən böyük xəcləri ordu xərcləridir və ikinci yerdə duran xərclər Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi bölgəsidir.

Biz ümumiyyətlə mənasız atdımlar atmamışıq, atmırıq və atmayacağıq. Bu gün hansı atdımlar atılırsa hamısı hədəfə doğru qətməsi üçün böyük mənası var.

Bizim siyasəti dünya ictimaiyyəti bəyənir və dəstəkləyir. Əgər belə olmasaydı bizi beynəlxalq təşkilatlar bizi özlərinə üzv və hətta sədr seçməzdilər.

Odur ki, sonda onu qeyd istəyirəm ki, Azərbaycan xalqının, Azərbaycan vətəndaşlarının Cənab Prezident İlham Əliyevə verdiyi doğru və düzgün səsi, növbəti 7 ildə bizə firvan gələcəyimizə qazandıracaq zəmanətidir.

Bü gün biz gürür hissi ilə deyirəm ki, Azərbaycan xalqının, Azərbaycan vətəndaşlarının Cənab Prezident İlham Əliyevə verdiyi doğru və düzgün səsi, növbəti 7 ildə bizə firvan gələcəyimizə qazandıracaq zəmanətidir.

İtirdiyimiz xüsusiyyətlərimiz: təvazökarlıq

Təvazökarlıqla öz dəyərini
bilməmək arasında incə sədd var

I YAZI

Təvazökarlıq adlandırdığımız və artıq itirməkdə olduğumuz xüsusiyyət həm inkişafımızda, həm də insani münasibətlərimizdə mühüm rol oynayır. İş həyatında təvazökar olmaq bizə həm karyeramızda, həm də iş yoldaşlarımızla və kollektivlə münasibətlərimizin isti olmasında faydalı olur, məişətdə və cəmiyyətdə bu xüsusiyyətimizə görə bizi səmimi, isti və mehriban adlandırırlar.

Ümumiyyətlə, səhvlərindən nəticə çıxaran insanların bir ümumi xüsusiyyəti var: təvazökarlıq. Təvazökar insanlar səhvlərini qəbul edə bilirlər, bu da onları başqalarından fərqləndirir. Maraqlıdır, nə üçün təvazökar insanlar səhvlərdən dərəcə çıxarmağı daha yaxşı bacarır? Çünki təvazökar insan özü-özünü və haqqında deyilənəri qiymətləndirməyə obyektiv olur. Tərifdən "şişmir", özünü başqalarından üstün hesab etmir. Təvazökarlığa baxış bucağı da əhəmiyyətlidir. Çünki bəzən təvazö göstərən insanın bu xarakteri qiymətləndirilsə də bir çox hallarda təvazökar insan özünə hörmət etməyən, başqalarının qarşısında alçalan kimi qələmə verilir.

Təvazökarlıq psixologiyası istiqamətində aparılan bütün araşdırmalara görə təvazökarlıq, özünə və şəxsi nailiyyətlərinə qarşı tox olmaq, heç bir halda özünü başqalarından üstün görməmək, öz bacarıqlarını başqalarına qarşı istifadə etməməkdir. Təvazökarlıq bir tərəfdən təkəbbür və lovğalığa əks mənə kəsb edirsə, digər tərəfdən də hədsiz dözümlülük kimi qəbul edilməməlidir. Əslində, təvazökarlığın mahiyyəti özünü tanımaqda və ona uyğun davranmaqdadır. Təvazökar insan açıq danışır və səhvlərini etiraf edəcək qədər müdrik insandır. Onlar "mən bunu bacardım", "bacarıqlarım hamıya bəllidir", "məndən yaxşısı yoxdur" kimi ifadələrdən uzaq durur. O, şişirdilmiş ifadələr

dən qaçır. Ətrafındakıların fikirlərinə və ümumi işə olan faydalarına dəyər verir, ətrafında istedadlı insanların olmasını istəyir və hər fürsətdə onların fikirlərinə dəyər verdiyini göstərir.

Təvazökarlıq özünü alçalmaq, göz-dən salmaq demək deyil, təvazökar insan kənardan qüsurlu, öz dəyərini bilməyən, bacarıqsız biri kimi qiymətləndirilməməlidir. Bunun əksinə, təvazökarlıq müdrik olmaq deməkdir. Təvazökar olmaq sizə ağıllı, lakin hər şeyi bildiyini iddia etməyən biri olduğunuzu göstərən xüsusiyyətdir. Təvazökar xarakter insanı hər şeyi ağ-qara görməkdən uzaqlaşdırır, fərqli rənglər, fərqli bacarıqların olduğunu göstərir.

Ümumiyyətlə, təvazökarlıq idarəetmədə rol oynayan bir insanın ən mühüm bacarığı və üstünlüyüdür. Rəhbər vəzifədə olan şəxslər bəzən hər şeyi bacara bilmədiklərini başa düşdükdə, təvazö göstərən başqalarından yardım istəyəndə kollektivin gözündə də yüksəlirlər. Əgər rəhbər insan ətrafdakılarla təvazökarlıqla ünsiyyət qurursa, eposunu bir kənara qoyub, başqalarının əməyinə dəyər verdiyini hiss etdirirsə, biri ilə danışırkən, ünsiyyət qurarkən təvazökarlıq göstərsə, bu, onun ali xarakterinin göstəricisidir.

Təvazökarlığı, bizim məmnunluğumuzunu ifadə etmə tərzimiz kimi təsvir edin. Məhz təvazökarlıq sayəsində biz sadə şeylərdən həzz almağı bacarıyıq. Eynilə, təvazökarlıq sayəsində biz həyatın çətinliklərinin və faciələrinin öhdə-

sindən gəlmək üçün özümüzə güc tapırıq. Təvazökarlıq sizi hər bir xırdalığa, ən sadə iş görənlərə də diqqət yetirməyə sövq edir.

Əslində, sosial münasibətlərimizin davranışımıza güclü təsiri var. Münasibətlərimiz bizə kiminlə mülayim, kiminlə sərt, kiminlə təvazö, kiminlə lider xüsusiyyətləri ilə ünsiyyət qurmağımızı təlqin edir. Bəzən təvazö göstərən insan kimimizin gözündə təvazökar, kimimizin gözündə isə özünü əzdiren olur. Lakin unutmamaq lazımdır ki, təvazökarlıqla özünü əzdirməkdə arasında incə bir sədd var. Bütün hallarda kollektivlərdə təvazökarlıq davranışlarını inkişaf etdirmək cəmiyyətin faydasına olacaq.

Köməyə ehtiyacı olduğunuzu deyən, eyni zamanda, başqalarının bacarıqlarını dilə gətirən insanları sevin. Bu, həm də örnək olmaq deməkdir. Nəyisə bilmədikdə və ya köməyə ehtiyacınız olanda açıq etiraf edin. Başqalarının ortağ işə olan töhfəsini qiymətləndirin, bu sizdən nə isə əskiltmir, əksinə, sizi ucaldır.

İnsan asan olacağını düşündüyü davranışı mənimsəyir, bu, bizim təbiətimizdə var. Yəni, asan olan hər şey bizə cəzəbeçici görünür. Başqalarını təqdir etmək, bacarıqlarını dilə gətirib tərifləmək əslində o qədər də çətin iş deyil, bir az səmimiyyət kifayət edir. Amma özünü tərifləmək yerinə tənqid etmək, səhvlərini etiraf etmək və bunu başqasının etdiyini görəndə ona heyranlığını göstərmək o qədər də asan deyil, bunu təvazökar insanlıq bacarıdır.

Təvazökarlıq, özümüzə, başqalarına və ətrafımızdakı dünyaya onu olduğu kimi qavramağa imkan verən bir yanaşma tərzidir. Təvazökarlıq insan münasibətlərinin möhkəmlənməsinə, iş həyatında yüksəlməyə və cəmiyyətdə insanların bir-biri ilə daha sağlam münasibətlər qurmasına kömək edir. Təvazökarlıq yoluxucu olmalıdır, bir insandan digərinə ötürüləbilən xüsusiyyətdə ola bilməsi cəmiyyətin xeyrinədir. Amma narazı xarakterli insanlarla dolu olan müasir cəmiyyətdə insanların təvazö göstərməsi də gün-gündən azalır. Özünə inamın həddindən artıq olması, özünə vurğun insanların sayının artması, başqalarının fikrini əhəmiyyətsiz hesab edənlərin getdikcə çoxalması bir az da təhlükədən xəbər vermirmi?

Lalə Mehralı

Elcin Bayramlı

Uşaqlarımızın psixologiyasını kim və necə pozur?

İndiki uşaqlar daha çox yeni tipli cizgi filmlərinə baxır ki, bu tip filmlərin onları psixologiyasında dərin və zərərli iz buraxdığı məlumdur. Uşaqlar belə filmlərə özləri üstünlük vermir, valideynlər onlara bu şəraiti yaradır və uşaqları özləri qoyurlar həmin multfilmə qarşısına. Bu gün telekanalları zəbt edən qanlı, döyüşlü-davalı multfilm uşaq psixologiyasına olduqca böyük zərər verir. Yenəcə ətraf ələmlə tanışlığa başlayan uşaq cizgilərdəki münasibəti həyatında da görmək istəyəcək. Çünki, uşaqların gördükləri və eşitdikləri hər şey alt şüura həkk olunur və bunların əsasında psixologiyaları müəyyənləşir. Elə böyüklərin də...

Köhnə filmlər tərbiyəvi əhəmiyyətlidir, uşaqlara dostluq, insanlıq, düzgünlük, vicdanlılıq təbliğ edir. Keçən əsrdə çəkilmiş filmlər çox müsbət enerjili, sülhsevər və düşündürücü süjet xəttinə malikdir. Belə multfilmərləri izləyən uşaqlarda insanlara, heyvanlara, təbiətə qarşı humanist münasibət yaranır.

Müasir multfilmərlərin çoxu yalnız zərərli şeyləri təbliğ edir və onları psixotron terror silahı adlandırmaq olar. ABŞ-in "Seattle" Uşaq Xəstəxanası Araşdırma İnstitutunun 330 uşaq üzərində reallaşdırdığı araşdırmanın nəticələrinə görə, məktəbəqədər dövrdə şiddət mövzulu müasir cizgi filmlərinə baxan uşaqlar yaşadılmasına görə 3 qat daha aqressiv olur.

Rusiyada aparılmış bir tədqiqata görə isə, müasir multfilmərlə baxan uşaqlarda hiylə, pis davranış, itaətsizlik, aqressivlik və vicdan əzabı çəkməmək kimi davranışların sıx müşahidə edildiyi ortaya çıxdı.

21-ci əsrdə çəkilmiş multfilmərlərin, xüsusən də Amerika və bəzi Qərbi ölkələrinin istehsalı olan filmlərin, komputer oyunlarının çoxu subliminal mesajlarla, 25-ci kadrla doludur. Bu isə görünməyən terror uşaq beyninə həkk edilməsi deməkdir. Valideynlər diqqətli olmasa şiddət və qorxu məzmunlu filmlər izləyən, oyunlar oynayan uşaqlar gələcəyin potensial şiddət və zorakılıq tətbiq edənləri ola bilər.

Bizim telekanallarda da həmişə müasir cizgi filmlərini verirlər. Sanki hansısa qüvvə onlara özümüzün istehsalı olan milli multfilmərləri və ya keçən əsrdə müxtəlif ölkələrdə çəkilmiş normal filmləri efirə verməyə qadağa qoyub. Maraqlı burasıdır ki, belə bir qadağa yoxdur, bu kanalların niyə belə etdiyinin səbəblərini tapmaq olmur.

Təkcə ötən əsrin 80-ci illərində kinostudiyada 38 adda cizgi filmi istehsal olunub. "Cümlərim", "Meşəyə inən gəlir", "Sehrli ağac", "Taya", "Dəcəl dovşan", "Sandıq", "Sən belə cumbulusan", "Sehrli leçək", "Uçan zürafə", "Qəribə əjdaha", "Təqib", "Yatmaq vaxtıdır", "Balaca çoban", "Humayın yuxusu", "Sakit Yunun macəraları", "Ana ağaca qonub", "Xeyir və Şər", "Cırt-dan-Pəhləvan", "Uşaq və külək", "Akvarium", "Cırt-dan və div", "Yeni il əhvalatı", "Sehrli naxışçı" və s.

İndi azərbaycanlı bir uşağa sual versən, öz multfilmərimizdən 2-nin adını çəkə bilməz. Amma azı 20 əcnəbi filmin adını çəkə bilər, hətta süjetini sizə əzbər danışar. Bu artıq faciədir.

Bu yöndə telekanalların üzərinə düşən iş o qədər də böyük deyil, sadəcə milli filmlərin fonduna, videotekaya müraciət etmələri kifayətdir. AzTV-nin arxivində də demək olar ki, hamısı var. Üstəlik, "Soyuzmultfilm"-in istehsalı və keçmiş SSRİ-nin digər respublikalarında çəkilən multfilmərlərin dublyaj olunmuş variantları da. Birçə qalır bunları efirə vermək.

Valideynlərin bəhanəsi isə əsassızdır. İndi internet əsridir. İnternet portallarda minlərlə film var, onların arasından istənilən qədər əvvəlki dövrdə çəkilmiş sadə multfilmərləri tapıb uşağa izlətmək olar. Köhnə multfilmərlərin koleksiyasını DVD disklərdə də almaq olar. Sadəcə valideyn buna vaxtını sərf eləmir, pultu verir uşağın əlinə oturdur televizorun qabağında ki, kefi nəyə istəyir baxsın.

Bunun axırı isə yaxşı görünür. Çünki artıq uşaqların sizə yox, əcnəbi rejissorlar, psixoloqlar tərbiyə edir, onların psixologiyasını siz yox, onlar müəyyən edir. Necə deyirlər, uşağın "əti" sizindir, "sümüyü" (yəni, beyni) onların. Seriala, futbola baxmaqdan, sosial şəbəkədə qeybət eləməkdən vaxtınız qalsa, bir bu barədə düşünün- əgər əsil valideyn olmaq və sağlam uşaq böyütmək istəyirsinizsə...

"Xocalı soyqırımının intiqamını aldıq"

"Xocalı faciəsi Azərbaycan xalqının taleyində və tarixində nə birinci, nə də sonuncu qətlə, soyqırımdır. XIX əsrin 80-ci illərində erməni şovinistləri, böyük Ermənistan xülyasına düşən erməni zadəganları və başda da erməni kilsəsi olmaqla böyük Ermənistan dövləti yaradılması cəfəng fikrini təbliğ etməyə başladılar. Təbii ki, bu fikir Qərbi də təmin edirdi. Çünki böyük Ermənistan planına görə, guya Aralıq dənizindən Qara dənizə, Qara dənizdən Xəzər dənizinə qədər olan ərazidə eradan əvvəl II əsrin sonu və eradan əvvəl I əsrin əvvəli guya Ermənistan dövləti olub və sonradan tarixdən silinib. Ermənilərin ən böyük iddiaları da o zaman Osmanlı İmperiyasına idi. Beləliklə də erməni millətçiləri böyük Ermənistan xülyasına düşmüşdü. Biz isə Azərbaycan ziyalıları olaraq hələ o zaman sadəcə olaraq

ümumtən millətə çevrilməsi, millətin maarifləndirilməsi ilə bağlı mübarizə aparırdıq. XX əsrin əvvəllərində düşmən Azərbaycanın ayrı-ayrı bölgələri, o cümlədən Bakı şəhərində 1905-ci ilin fevralında azərbaycanlılara qarşı qırğını başladılar". Bu sözləri SiA-ya açıqlamasında millət vəkili Anar İsgəndərov deyib.

Deputat bildirib ki, düşmənin nə istədiyi bizə məlum olmadı: "O dövrdə iki dövlət arasında məişət problemləri olduğu bildirilsə də, bu fikir kökündən yanlış idi. 1918-ci ildə azərbaycanlılara qarşı həyata keçirilən soyqırımı miqyasına görə geniş, öldürülən əhali sayına görə isə dəhşətli idi. Yəni, şimali Azərbaycanda, Bakıda, Şa-

maxı, Quba, Qərbi Azərbaycan və Cənubi Azərbaycanda soydaşlarımızı qarşı minlərlə azərbaycanlı qətlə yetirildi. Çox təəssüflər olsun ki, 70 illik Sovet dönməində öl-kəmizə qarşı ciddi təbliğat aparıldı. Erməni kilsələri isə bu mübarizənin başında dururdu. Buna görə də SSRİ dağılan kimi düşmən Qarabağ uğrunda mübarizəyə başladı və həmyerlilərimize işgəncə verildi. Qarabağda da bu cür qırğınlar törədilməyə başladı.

Qarabağda törədilən ən dəhşətli qırğınlardan biri də Xocalı faciəsi oldu. Ermənistanın Azərbaycana qarşı olan məni addımlarında hər zaman yanında müttəfiqi olub. Həmin dövrdə isə Sovet ordusu Ermənistanın ixti-

yarında idi və azərbaycanlılara qarşı amansız qırğınlar törədildi. Bəlkə də ilk dəfə daha açıq və qəddar şəkildə ermənilərin türklərə olan nifrəti bəyan edildi. Xocalı faciəsi minlərlə azərbaycanlının evinin məhv edilməsi, 613 nəfərin amansızlıqla öldürülməsi ilə nəticələndi. Heç ikinci dünya müharibəsi illərində faşistlər işğal etdikləri ərazidə bu cür qəddarlıq etməmişdilər. Xocalı soyqırımı faciəli hadisə olmaqla yanaşı, həm də türk dünyasına ermənilərin xisləti ilə bağlı ibrət dərsi idi. 1993-cü ildə Ulu Öndərin hakimiyyətə gəlməsi ilə Ermənistanın havadarı olan ölkələrin iç üzünü ortaya çıxarıldı və məsələyə lazımı qiymət verildi. Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə isə vətən müharibəsində qalib gələrək, torpaqlarımızı düşmən tapdağından azad etdik, Xocalı soyqırımının intiqamını aldıq".

Cəmiyyətdə xərçəng xəstəliyi ilə birbaşa və ya dolayı yolla təmasda olmayan insan tapmaq çox çətindir. Danılmaz faktdır ki, xərçəng xəstəliyinin əlamətləri çox ciddi və dünyanın hər yerində yayılmış bir problemdir. Xərçəng xəstəliyi dünyada ürək-damar xəstəliklərindən sonra ən çox can itkinsinə səbəb olan bir xəstəlikdir. Xərçəngin inkişafına səbəb olan bir neçə amil var. Bunlar əsasən səhv qidalanma, kimyəvi şüalanma, günəşin ifrat təsiri, toksik maddələr və genetikadır. Bir çox insan məlumatı olmadığından xərçəng şişlərini inkişaf etdirir.

Xərçəng xəstəliyinə tutulan insanların sayı artır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Xərçəng üzrə Beynəlxalq Araşdırmalar Agentliyinin hesablamalarına görə, 2022-ci ildə 20 milyon yeni xərçəng hadisəsi və 9,7 milyon ölüm olub. Mütəxəssislər 2050-ci ildə 35 milyondan çox yeni xərçəng hadisəsinin olacağını proqnozlaşdırırlar ki, bu da 2022-ci ilə nisbətən 77% çoxdur. Görəsən xərçəngə yoluxma niyə artır? Səbəb qidalarda, yoxsa doğru qidalanmamamızdır? SIA mövzu ilə bağlı araşdırma aparıb.

Dövrümüzün xəstəliyi olan xərçəngin bəzi qidalarla birbaşa əlaqəsi var. Alimlər aşağıdakı qidaların birbaşa xərçəngə "dəvətnamə göndərdiyini" qeyd edirlər:

Yanmış qidalar

Manqaldakı ətin yanmış hissəsini seve

bilərsiniz, amma onu qəbul etmədən əvvəl iki dəfə düşünməlisiniz.

"Pop-corn"

"Pop-corn" xüsusilə mikrodalğalı soba-

da hazırlananda ağciyər xərçəngi riskini artırır.

Hidrogenləşdirilmiş yağ

Bu yağlar bir çox qidalarda rast gəlinir. Məsələn, "fast-food", qablaşdırılmış yemək-

Qidalanma tərzini xərçəng xəstəliyinə təsir edə bilərmi?

lər və marqarində.

Emal olunmuş ət

Emal olunmuş soyuq qidaların bir çox zərərli var. Əgər həmin qidaların hazırlanmış heyvanlar müxtəlif dərmanlarla və geni

dəyişdirilmiş məhsullarla bəslənibse, risk daha da artır. Məhsulun xarab olmaması üçün tərkibinə qatılan nitratları da unutmamaq lazımdır.

Sosisli sendviç

Sosisin tərkibində çox zərərli maddə olan sodium-fosfat var. Qeyd etmək lazımdır ki, bir ildə bu qidalardan 34 min insan ölür.

Ağ un

Ağ una adı dəyişdirilmiş şəkər də deyilə bilər. Bu un, əslində, faydalı olan buğda ununun ağardılmasından alınır.

Qırmızı ət

Qırmızı ətin təzə qalması üçün qoruyucu maddələrdən istifadə olunur. Bunların

qalın bağırsağa zərər verdiyi və xərçəng yaratdığı irəli sürülür.

Diyet içkiləri

Şəkərsiz qazlı içkilər ən azı şəkərli olanlardan qədər zərərli. Aspartam adı verilən

dadlandırıcı beyin xərçəngi, qan xərçəngi və başqa xəstəlik çeşidlərinə səbəb olur.

Dadlandırıcılar, az kalorili və şəkərsiz olan hər şey, Konservləşdirilmiş qidalar, Ağ şəkər, alkoqol, cipslər, turşular, mayalı qidalar da bu siyahıya daxildir.

Qidalanma tərzini xərçəng xəstəliyinə

təsir edə bilərmi?

Kembridc alimlərinin araşdırmalarına görə, pəhriz xərçəngin inkişaf etməsinə çətinləşdirir.

"Nature" jurnalında heyvanlar üzərində keçirilmiş tədqiqatın nəticələri dərc olunub.

Həmin nəticələrə əsasən, asparağın adlı qidalı maddenin çatışmazlığı süd vəzi şişlərinin inkişafını zəiflədir. Asparağın qulançar, toyuq, dəniz məmulatları və bir sıra digər yeməklərin tərkibində var.

Alimlər ümid edir ki, bu pəhrizin nəzərə alınması xərçəng xəstəliyinin müalicəsinin yaxşılaşdırılmasına kömək edə bilər.

Kembridc Xərçəng Araşdırmaları İnstitutunda xərçəngin aqresiv formasına tutulmuş siçanlar üzərində aparılmış tədqiqatın nəticələri göstərib ki, asparağın az olan pəhriz siçanlarda xərçəngin inkişafını çətinləşdirir.

2017-ci ildə "Glasgow" universitetində əldə olunan nəticəyə əsasən, serin və qışın adlı amin turşularının pəhrizdə kəsilməsi, limfoma və bağırsağ xərçənginin inkişafını zəiflədir.

Alimlər belə nəticəyə gəliblər ki, xərçəngin müxtəlif növləri fərqli pəhrizlərə qarşı həssasdır.

Professor Hannon müsahibələrindən birində bildirib ki, gələcəkdə, pasiyentlərin pəhrizini dəyişməklə və ya dərman vasitəsilə şiş hüceyrələrinin müəyyən qidalı maddələrə çıxışını bloklaşdırmaqla xəstələrin müalicəsinə sürətləndirmək olar.

Eyni zamanda ekspertlər qeyd edir ki, bu məsələyə dair aparılmış tədqiqatların nəticələri yoxlanmalıdır, xəstələr isə öz pəhrizindən hansısa ərzaq növünü tamamilə xaric etmək məsləhət görülmür.

Alimlər xərçəng xəstələrinə pəhrizi həkimin məsləhəti ilə seçməyi tövsiyə edirlər.

Qida üzrə baş mütəxəssis Ağə Salamov da xərçəngə səbəb olan qidalarla bağlı fikirlərini bölüşüb: "Xərçəngə yol

açan qidaların başında trans yağlar gəlir. Hansı ki süni doymuş yağlar siyahısına daxildir.

Ardı Səh. 11

Əvvəli Səh. 10

Bu yağlar gələcəkdə xərçəng riskinin və şiş xəstəliklərinin artmasına gətirib çıxarır. Emal olunmuş ət məhsulları, kolbasalar, konservləşdirilmiş məhsullar da xərçəng yaranan qidalara aiddir.

Bundan əlavə xərçəng riski ən çox qızardılmış ət məhsullarında olur. İnsanlar düşünə bilər ki, qatqı maddəsi yoxdur deyə kabab yemək zişansızdır. Lakin bu belə deyil. Tez-tez kabab istehlak etməyin də zərərləri var.

Qızardılaraq tükətilən ət məhsulları iki xərçəng hüceyrəsi əmələ gətirir ki, bu da gələcəkdə xərçəng hüceyrələrinin qidalanması nəticəsində insan orqanizmində müxtəlif fəsadlar yarada bilər.

Ət məhsulları ilə yanaşı, karbohidratların da qızardılmış şəkildə yeyilməsi də xərçəng yarada bilər. Hətta onlar iki baxımdan təhlükəlidir. Birincisi, bu məhsullar dərin trans yağda bişir, həm də qızardaraq xərçəng yaranan akrilamidə çevrilir. Bu səbəbdən də həkimlər insanlara dieta saxlamağı məsləhət gördükdə qızardılmış yeməklərdən uzaq durmağı vurğulayır.

Broyler balıqlar və toyuqların da gələcəkdə xərçəngə çevrilmə riski var. Çıxış yolu isə kənd təsərrüfatının inkişafı, fermerlərin sayını artırmaqdır. İnsan torpağa qayıtmasa, hələ çox böyük fəlakətlərlə qarşılaşacaq. Statistika göstərir ki, şiş xəstəliklərindən ölənlərin sayı koronavirusdan ölənlərin sayından daha çoxdur. Ona görə də bütün dünya həyəcan təbili çalmalı, fermerlərin sayını artırmaq, çay balıqlarının ovlanması qadağan olunmalı, orqanik balıqların dövlət tərəfindən mühafizə olunması lazımdır".

ÜST xərçəng xəstəliyi ilə bağlı nə deyir?

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı "carcinogenic", yeni xərçəng xəstəliyi yaranan maddələr, kimyəvi birləşmələr, viruslar və qidaların siyahısını açıqlayıb.

Həmin siyahıda mərgümüş, palladium və asbestlə yanaşı, dietik pəhriz mətbəxinin yeməkləri, kolbasa, salyami, hissə verilmiş donuz ət, hamburgerlər, qazlı sərnişindirici sular və s. də var.

Ekspertlər onu da bildirirlər ki, kabab və dəfələrlə qaynadılmış yağda bişirilən təamlar orqanizmdə xərçəng riskini 50 dəfə artırır.

Şok siyahını təqdim edirik:

1. Siqaret və tütün məmulatları
2. Solyarilər və çimərlikdə özünü günə vermək
3. Alüminium istehsalı
4. Sudakı ağır metallar
5. Auramin istehsalı
6. Ayaqqabı istehsalı və təmiri
7. Bacaların təmizlənməsi
8. Daş kömürdən qaz alınması
9. Bitum distillyasiyası
10. Koks istehsalı
11. Mebel və xarratlıq işləri
12. Radonlu şəraitdə hematit
13. Passiv siqaret çəkilməsi
14. Poladəritmə
15. İzopropanol istehsalı
16. Boya istehsalı
17. Rəngsazlıq
18. Qır döşənməsi
19. Rezin məmulatlar sənayesi
20. Qeyri-üzvi turşular
21. Aflatoksinlər
22. Spirtli içkilər
23. Betel çeynənməsi
26. Daş kömür əsaslı qətranlar
27. Qətran
28. Daş kömür yandırılması nəticəsində yaranan tüstü
29. Dizel tüstüsü

Qidalanma tərzini xərçəng xəstəliyinə təsir edə bilərmi?

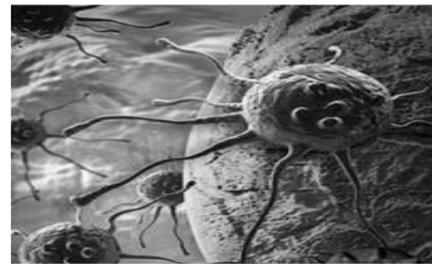

30. Mineral yağlar
31. Fenasetin
32. Aristoloqlik bitkilər
33. Polixlorlaşdırılmış bifenillər
34. Çin üsulu ilə duza qoyulmuş balıq
35. Şist yağları
36. His
37. Elektron siqaretlər
38. Ağac tozu
39. Qızardılmış ət, kabab
40. Aristoloqlik turşular və metabolitlər
41. Mərgümüş
42. Benzol
43. Ultrabənövşəyi şüalanma
44. Rentgen və qamma şüalanma (Siyahı davam edir)

Bəs, xərçəngin qarşısını almaq mümkündürmü? Bunun üçün nələrə diqqət etməliyik?

Xərçəngin qarşısının alınması üçün qidalanma təlimatı

Mətbəxinizi nəzərdən keçirin və xərçəngə qarşı qidalanma qaydalarınızı sıfırlayın.

Qidalanma üçün bu qaydalara əməl edin:

- İdeal bədən çəkisi saxlanılmalıdır.
- Meyvə və tərəvəzləri qabığı soyulmadan qəbul etmək mümkün olarsa, qabığını soymayın.
- Tam buğda çörəyi, çovdar çörəyi, bulqur və çatlamış buğda yeyin.
- Gündəlik rasionunuzda sarımsaq, kələm, brokoli, gül kələm, pomidor, yaşıl çay, qreypprut, kətan toxumu, zəncəfil, zərdəçal və qaragilə kimi antioksidantlarla və C vitamini ilə zəngin qidalar üçün yer ayırın.
- Tərəvəz yeməklərini az miqdarda su ilə və ya öz şirəsində bişirin.
- Paxlalıları islatmaq və qaynatmaq üçün istifadə olunan suyu tökməyin.
- Qidaların saxlanma şəraitinə diqqət yet-

tin.

- Hazır qidaların etiketlərini nəzərdən keçirin.

- Tərəvəzlərin təzə olduğundan əmin olun və yeməklərinizi özünüz bişirin.

- Alkoqol qəbulunu dayandırın.

- Xərçəngə qarşı idmanı qaçırmayın. Həftənin 3 günü ən azı 30 dəqiqə gəzin, üzün, velosiped sürün və ya pilləli məşq edin və bu proqramı həyatınızın qalan hissəsində davam etdirin.

- Xərçəngin qarşısını almaq üçün bu tövsiyələri daima ağılınızda saxlamalısınız. Alış-verişə getdiyiniz zaman və yemək bişirmək üçün mətbəxə girdiyiniz zaman xərçəngə qarşı bu qidalanma təlimatına əməl etməyə çalışın.

Mətbəxinizdə həmişə bu qidalar olsun

Bədəninizi xərçəngdən qorumaq istəyirsinizsə, bu möcüzəvi qidalar hər zaman evinizdə olmalıdır.

- Soya paxlası, mərci
- Yağsız pendir, yağsız süd pendiri, qatıq

- Ağ lobya, noxud
- Yaşıl lobya, yaşıl lobya

- Meyvələr (portağal, mandarin, ərik, qara tut, zoğal, vişnə, albalı, qarağat)

- Qoz, fıstıq və fındıq kimi çərəzlər

- Kələm, gül kələm, ispanaq, pazı, turp və çuğundur yarpaqları, şalgam, xardal yarpağı.

- Tam buğda və çovdar çörəyi, bulqur, yarıq buğda

- Yumurta

Onkoloq-cərrah Arif Nuri bu barədə ətraflı məlumat verir: "Xərçəng xəstəliyi

insanlar arasında izaha geniş ehtiyacı olmayan xəstəliklərdəndir. İnsan ölümünə səbəb olan xəstəliklər, faktorlar arasında bədxassəli şişlər ikinci yeri tutur. İnkişaf etmiş ölkələrdə tez və ya gec hər 4 insandan 1-i xərçəng xəstəliyinə tutulur. Hər 5 nəfərdən biri xərçəng xəstəliyindən ölür. düzgün həyat tərzini ilə bu xəstəliyin yaranma riskini 80%-ə qədər azaltmaq mümkündür. Əgər xərçəng xəstəliyi ilkin mərhələlərdə aşkar olunarsa, ondan 90% ehtimalla tam sağalmaq mümkündür. Xərçəng xəstəliyi düzgün

profilaktika olunduqda, bu xəstəlikdən ölmə ehtimalı minimaldır.

Xərçəng xəstəliyindən düzgün müdafiə olunmaq üçün onun necə yarandığını bilmək lazımdır. Sadələşdirilmiş formada xərçəngin yaranan səbəbləri 2 qrupa ayırmaq olar: 1-ci səbəb anadangəlmə genetik "defekt" (10-15% hallarda), 2-ci səbəb xarici faktorların (kanserojenlərin) və insanın fəaliyyətinin təsiri (85-90%).

Aydın məsələdir ki, bizim birinci səbəbə təsir etmə şansımız yoxdur. Amma gələcək nəsəlimizdə bu cür "genetik defektleri"nin olmamasını istəyiriksə, ondan 2-ci səbəbin qarşısını almağa çalışaq".

"Bədxassəli şişlər üzrə Avropa ekspertlərinin məsləhətləri"ndə qeyd olunur ki, 80-90% hallarda xərçəng xəstəliyinin yaranma səbəbləri - həyat tərzini, qidalanması, sosial və mədəni fəaliyyəti ilə bağlıdır. ABŞ-ın milli xərçəng əleyhinə institutun məlumatına görə, 30% hallarda xərçəngin yaranma səbəbi siqaret çəkmə, 35% hallarda qidalanma xüsusiyyətləri, 10% hallarda infeksiya (papiloma virusu, epişteyn-bar virusu, helikobakter, HIV, hepatit B, C virusları və s.), 4% hallarda istehsalat mühiti (zavodlar, sexlər və s.), 2-3% hallarda ətraf mühitin çirklənməsi, 19% digər faktorlardır.

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ümumdünya xərçəngi öyrənmə fondunun müşahidə və araşdırmalarının nəticəsinə görə təkə sağlam qidalanmaq, fiziki aktivlik və bədən çəkisini normal saxlamaqla xərçəngin yaranma riskini 30-40% azaltmaq mümkündür".

Ləman Serraf

Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində dövlət və hökumət nümayəndləri ilə görüşlərində bu realığı məntiqli sözləri ilə təsdiqləyən Prezident İlham Əliyev artıq dəfn edilmiş ATƏT-in Minsk qrupunu diriltmək cəhdlərinə yol verilməyəcəyi xəbərdarlığını da diqqətə çatdırıb

Ölkəmizdə 7 fevralda keçirilən prezident seçkilərində Azərbaycan xalqının yüksək etimadını qazanan dövlət başçımız İlham Əliyev Milli Məclisdə andiçmə mərasimindəki nitqində ölkəmizin daxili və xarici siyasətinin bütün istiqamətlərini, daha mükəmməl uğurlar naminə nəzərdə tutulan parametrləri açıqladı. Azərbaycanın yeni dövrün tələblərinə hesablanmış məqsəd və vəzifələrinin konturları diqqətə çatdırıldı. İslamofobiya ilə mübarizəni xarici siyasətimizin əsas istiqamətləri kimi diqqətdə saxlanılacağını bildirən dövlət başçımız türk birliyinin daha da güclənməsi naminə səylərin artırılacağını vurğulamaqla, neokolonializm mübarizədə daha ciddi addımlar atılacağını qətiyyətlə bildirdi.

Münxen Təhlükəsizlik Konfransı çərçivəsində keçirdiyi görüşlərdə də bölgədəki vəziyyəti diqqətə çatdıran dövlət başçımız bezi dairələrin, dövlətlərin Cənubi Qafqazda sabitliyi pozmaq cəhdlərinin heç bir nəticə verməyəcəyini qətiyyətlə bəyan etdi. Prezident İlham Əliyevin keçirdiyi hər görüş ölkəmizin beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunun geniş platformada təsdiqinin ifadəsi kimi dəstəkləndi.

Qarşı tərəfin müraciətinə əsasən ATƏT-in Baş katibi, Münxen Təhlükəsizlik Konfransı Fondu Şurasının vitse-prezidenti xanım Helqa-Mariya Şmidlə görüşündə artıq tarixin arxivinə atılmış Azərbaycan-Ermənistan münaqişəsinin həll olunduğunu bildirən Prezident İlham Əliyev təşkilatın Minsk qrupunun fəaliyyətsizliyini diqqətə çatdıraraq artıq belə səmərəsiz mexanizmlərə ehtiyacın qalmadığını da bildirdi.

Vurğulandı ki, daxili və xarici siyasəti bəşəri dəyərlərə xidmət edən, islamofobiya, terrora qarşı mübarizədə fəallığını artıran Azərbaycan müstəqil, qüdrətli dövlət kimi öz siyasətini düzgün prioritetlər əsasında müəyyənləşdirib. Kənar təsirlərə, "məsləhətlərə" ehtiyac yoxdur. Danışıqlarda İkinci Qarabağ müharibəsini Zəfərlə başa vuran ölkəmizin qarşıdakı illər üçün siyasi, iqtisadi, diplomatik uğurlarından bəhs edən Prezident İlham Əliyev bir daha vurğuladı ki, ərazi bütövlüyünü, suverenliyini ədalətli, öz gücü ilə bərpa edən Azərbaycana əlavə, eyni zamanda qərəzli vasitəçi lazım deyil.

Səbəb bəldir. Azərbaycan torpaqlarının 30 illik erməni işğalı dövründə icra olunmayan yalnız BMT Təhlükəsizlik Şurasının 4 qətnaməsi deyildi. Təhlükəsizlik Şurasının 5 daimi üzvündən üçünün təmsil olduğu ATƏT-in artıq gorbagor olmuş Minsk qrupu, onun həmsədrləri də üzərlərinə düşən vəzifəni icra etmədilər. Monitoring adı altında bölgəyə mənasız səfərlər edən, status-kvonun qorunub saxlanılmasına çalışsan, artıq gorbagor olmuş, tarixin zibilliyinə atılmış Minsk Qrupu haqqındakı fikirlərini Münxəndə də diqqətə çatdıran Prezident İlham Əliyevin açıqlamaları bu qrupu diriltmək istəyən Fransanın Prezidenti Emmanuel Makron kimi başqalarına da xəbərdarlıq oldu. Yəni, Azərbaycanın bölgədə yaratdığı yeni geosiyasi realitələrdə Minsk qrupunun turist funksiyasını yerinə yetirən həmsədrələrinə ehtiyac qalmayıb. "Nə oldu bəs status? Cəhənnəmə getdi status, gora getdi status. Gorbagor oldu status. Yoxdur status. Və olmayacaq. Nə qədər ki mən Prezidentəm, olmayacaq" söyləyən Prezident İlham Əliyev dəfələrlə bildirib ki, "Dağlıq Qarabağ" məhfumu tarixin səhifəsindən silindiyi kimi, "həmsədrələr institutu" da təqaüdə göndərildi. Belə ki, guya, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün yaradılan ermənipərəst Minsk qrupunu

Suverenliyini özü bərpa edən Azərbaycana vasitəçi lazım deyil!

diriltməyə çalışan Makron öz ölkəsində baş alıb gedən problemlərin həlli ilə məşğul olsun.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələri BMT-nin, Minsk qrupunun öhdəsindən gələ bilmədiyini vəzifələri 44 gündə yerinə yetirdi. Dövlət başçımızın "Dağlıq Qarabağ adlı məhfum artıq yoxdur" sözləri beynəlxalq səviyyədə təsdiqləndi. Azərbaycanın Qələbəsi ilə başa çatan Vətən müharibəsində, döyüşlərin davam etdiyi günlərdə və sonrakı müddətdə də hadisələrə müdaxilə etməyən, əvvəllər olduğu kimi, səssizlikləri ilə işğalçıni dəstəkləyən Minsk qrupu ölü qurum olduğunu fərsətsizlikləri ilə də təsdiqləmişdi. Vətən müharibəsindən sonra Ermənistanın işğalından azad edilən ərazilərə səfərlər edən ölkəmizdəki diplomatik korpuslardan fərqli olaraq yarıtmaz Minsk qrupunda Rusiyani, Amerika Birləşmiş Ştatlarını, Fransanın təmsil edən həmsədrələrin kənarında qalması özü-özünü təcrid idi. Digər həmsədrələrdən fərqli olaraq təkə Rusiyanın 2020-ci il 10 noyabr Bəyannamını imzalamasının, bölgədə sülhyaratma missiyasını öz üzərinə götürməsinin ABŞ və Fransa tərəfindən "səssizcə" qarşılınması özlüyündə qrupun parçalanması demək idi.

İkinci Qarabağ müharibəsindən, Ermənistanın kapitulyasiya aktını imzalamasından sonra belə rəsmi İrəvanı yeni müharibəyə təhrik edən Minsk qrupunun həmsədrləri Fransanın və ABŞ-in Hayastanı silahlandırması birmənalı olaraq sülhə təhdiddir. "Belə bir faşist dövlətdə ordu olmamalıdır. Biz heç vaxt imkan vermərik ki, bizim üçün hər hansı bir təhlükə yenidən yaransın, yaxud da ki, azad edilmiş torpaqlara qayıdacaq vətəndaşlarımız hər hansı bir risk hiss etsinlər" söyləyən Prezident İlham Əliyev hansısa "mifik ordu", "status"la bağlı söhbətin arxada qaldığını da vurğulayıb. Faktiki olaraq ləğv olunan Minsk qrupunu diriltməyə çalışan dövlətlər, işğalçı ölkənin revanşist dairələri anlamalıdır ki, "status" haqqında danışmaq Ermənistanın sonunu yaxınlaşdırır. "Yenə də ölmüş Minsk qrupunu diriltmək cəhdləri var. İndi Minsk qrupu faktiki olaraq səhnədən gedib. Biz - bu prosesin iştirakçısı olan ölkə deyirik ki, Minsk qrupuna ehtiyac yoxdur, 28 il heç bir nəticə hasil etməyən qrupa ehtiyac yoxdur. Bunu biz deyirik. Minsk qrupu həmsədrləri arasında yumşaq

desək, soyuq müharibə gedir. Faktiki olaraq özləri etiraf edirlər ki, Minsk qrupu qeyri-funksionaldır" söyləyən Prezident İlham Əliyev haqlı olaraq sual edir: "Minsk qrupu nə ilə məşğul olmalıdır?" Qarabağ münaqişəsi həll olunub, Qarabağ mövzusu bağlanıb. Qarabağ Azərbaycandır!

Xankəndidə dalğalanan Dövlət Bayrağımız, bu şəhərdə keçirilən futbol oyunu, hərbi parad, ən nəhayət dövlət başçımız İlham Əliyevin ailə üzvləri ilə birlikdə prezident seçkiləri günündə bu şəhərdə səs vermələri Minsk qrupunu çıxadaşdır.

Laçın sərhəd-buraxılış məntəqəsinin açılması, 24 saatlıq lokal xarakterli antiterror tədbirlə erməni separatizminin kökünü kəsən Azərbaycan öz seçimini edib. Qondarırma "Dağlıq Qarabağ respublikası"nın oyuncaq "prezidentini", "baş nazir səlahiyyətlərini" icra edənləri, ümumiyyətlə əli azərbaycanlıların qanına batan erməni cəlladlarına himayəlik edən Minsk qrupunun həmsədr ölkələri, erməni havadarları Prezident İlham Əliyevin Milli Məclisdəki nitqindən xəbərdardır. Dövlət başçımız nitqində Xankəndidə səs verməsi ilə bağlı bildirdi ki, orada verdim səs, o qutuya atdığım bülleten, sadəcə olaraq, bülleten deyildi. Bu, erməni separatçılarının tabutuna vurulan son mismar idi. Artıq Azərbaycanı heç bir təhdid, təzyiqlə hədələmək olmaz.

"Ermənistanın nə qədər havadarları olsa da, heç kim bizi dayandıra bilməz. Bizim siyasətimiz beynəlxalq hüquqa əsaslanır. Bizim Ermənistan ərazisinə iddiamız yoxdur, ancaq onlar da öz iddialarını geri döndərməlidirlər. Bizdən əsassız iddialarla şantaj dili ilə danışmaq onlara baha başa gələcək və onu yəqin ki, hər kəs görür" söyləyən Prezident İlham Əliyev Ali Baş Komandan kimi ordu quruculuğu prosesinin davam etdiriləcəyini qətiyyətlə bildirir.

Belə ki, bezi ölkələrin beynəlxalq ictimaiyyəti bəhanə edərək Azərbaycanla təhdidlə danışmasının vaxtı artıq keçmişdə qalıb.

"Əgər əvvəlki illərdə, xüsusilə işğal dövründə bizi çaşdırmaq üçün, yəni, gözədən pərdə asmaq üçün müəyyən vədlərlə cəlb etməyə çalışsındırlarsa, indi o maskalar da yırtılıb

di və açıq-aydın burada ayrı-ayrı xətlər müşahidə olunur. Biz o ayrı-ayrı xətləri çəkməmişik, biz bu ayrı-ayrı xətlərin əleyhinəyik. Biz hətta, cəmi üç ölkənin yerləşdiyi Cənubi Qafqazda bu gün bu ayrı-ayrı xətləri açıq-aydın görürük. Belə olan halda, bizi haradasa qəbul etmək istəməyənlərə biz baş əyməliyikmi?" söyləyən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın dünya birliyindəki yerini dəqiq müəyyənləşdirib.

Zamanın tələbləri, çağırışları əsasında daxili və xarici siyasətini təkmilləşdirən Azərbaycan COP29-a ev sahibliyi çərçivəsində də islamofobiya, neokolonializm, separatizmə qarşı mübarizə aparan ölkələrin yanında olacaq. "Neokolonializmi və o eybəcər tarixdən qalan amili Yer üzündən tamamilə silmək üçün öz dəstəyimizi göstəririk və göstərəcəyik. Bunu neokolonializmin başında duranlar da bilsinlər ki, onlar əbəs yerə bizimlə soyuq savaşa çıxıblar. Biz geridə qalmayacağıq, biz heç vaxt müdafiə mövqeyində olmamışıq. Bizə qarşı atılan addımlara adekvat addım atacağıq və bizə qarşı məkrli

planlar hazırlayanlar, əminəm ki, peşman olacaqlar" sözləri ilə erməni məddahı Makrona bir daha yerini göstərən Prezident İlham Əliyev Fransanın süni olaraq yenidən aktuallaşdırmağa çalışdığı "vasitəçi" sayını da boş xəyal adlandırır: "Birincisi, vasitəçi olmaq üçün sən gərək heç olmasa üzde bitərəf olasan. Sənin qəlbində nə var, biz bilirik. Amma heç olmasa üzde, diplomatik qaydalara riayət etməlisən. Bizə bu məsələdə vasitəçi lazım deyil. Mən bunu demişəm, bu yüksək kürsüdəni bir daha demək istəyirəm. Biz öz məsələmizi həll etmişik. Ermənistanla sülh müqaviləsinin imzalanmasının da təşəbbüs-karı biz olmuşuq. Beş məlum prinsipin də müəllifi biz olmuşuq. Sülh müqaviləsinin mətnini də biz yazmışıq. Ermənistan tərəfinə göndərmişik. İndi Ermənistan beynəlxalq hüququn normalarına riayət etmək istəyirsə, bu müqavilə imzalanacaq. İstəmirsə, yəni də bizə qarşı əsassız iddialar irəli sürülcəksə, bu müqavilə imzalanmayacaq, ancaq Azərbaycan üçün heç nə dəyişməyəcək."

Ağdam, Füzuli, Laçın, Cəbrayıl, Zəngilan, Qubadlı, Kəlbəcər, Şuşa, Hadrut, Xocalı, Ağdərə, Əsgəran, Xankəndi daxil olmaqla bütün ölkə ərazisində suverenliyini tam təmin edən Azərbaycan üçün yeni dövr başlayır. Bu yolda vasitəçi də, icraçı da 7 fevralda seçimini edən Azərbaycan xalqı, milyonların etimadını qazanan, şərtləri dikte edən Prezident İlham Əliyevdir.

Prezident İlham Əliyevin bu günlərdə qardaş ölkəyə rəsmi səfəri zamanı Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın Cənubi Qafqazda sülh və sabitliyə dair atılan addımlarla bağlı söylədikləri daha sülhsevəkdir, nəinki Makronun Ermənistanı silahlandırmaq cəhdi: "Azərbaycan ilə Ermənistan arasında davamlı sülhün imzalanmasının bölgəmiz və dünyada sülh, əmin-amanlıq və sabitlik üçün yeni bir ümid mənbəyi olacağı şübhəsizdir. Bu prosesdə Azərbaycan ilə birlikdə çiyin-çiyinə hərəkət edirik. Qarabağda işğala son qoyulması ilə birlikdə bölgədə davamlı sülh üçün tarixi bir fürsət pəncərəsi açıldı. Bu fürsət pəncərəsinin bağlanmaması çox önəmlidir. Ermənistanın uzaqgörənliklə düşünərək strateji bir perspektivlə bu prosesi dəyərləndirməli olduğuna inanıram. Üçüncü tərəfləri də prosesi zəhərləmək əvəzinə, konstruktiv töhfələr verməyə dəvət edirik."

Xuraman İsmayilqızı

Müasir texnologiyanın "bəhrəsindən" biri də elektriklə işləyən beşiklərdir. O beşiklər ki, cərəyana qoşulur və yellənir. Anaların rahatlığına xidmət edən, yaxşı qazanc mənbəyi olan bu beşiklər, bəli, istehsalçıya ağılaşmaz dərəcədə mənfəət gətirir. Bəs onu alıb evinə yerləşdirən, körpəsini o beşikdə yatıran analara necə, eyni nəticəni əldə etmək imkanı verirmiş? Ümumiyyətlə, uşağı yatızdırarkən və yaxud sakitləşdirmək istəyərkən onu yelləmək düzgündürmü? Bu barədə danışaq...

Yelləmək ənənəsi

Hələ qədim dövrlərdən bizdə uşağı yatızdırarkən yelləmə üsulundan istifadə olunub. Bu qərara o dövrün insanları necə və niyə gəliblər, bu barədə danışmaq bir qədər çətin olsa da, lakin bu, belə olub. Ən qədim vaxtlarda uşağı bir döşək örtüyü arasına qoyub iki nəfər o baş-bu başdan tutaraq yelləyirdi. Daha sonra ağacdan yelləncək formasında hörmə kəndir asaraq uşağı orada yelləyirdilər. Evlərdə də bu tipli yelləncəklərdən istifadə olunurdu. Daha sonra isə taxtadan beşiklər düzəldilməyə başlandı. Həmin beşiklər də yellənmə xüsusiyyətinə malik idi.

Beləliklə, uşağı yelləməklə yatızdırmaq qədim zamanlardan bəri istifadə edilən və düzgün olduğu hesab edilən ənənəvi üsuldur, lakin təəssüf ki, belə deyil. Bu cür yatızdırmanın körpələr üçün zərəri çoxdur, bu qayda onların yuxu keyfiyyətini pozur. Körpə sakitcə yuxuya getməli olduğu halda, yellənərək yuxuya getdiyi zaman dərin yuxusu olmur və bu, onun gecə boyu fasilələrlə oyanmasına səbəb olur.

Mütəxəssislər deyir ki, körpələri yelləmək onları yuxuya getməyə məcbur etmir, yalnız körpənin huşunu itiməsinə səbəb olur. Əksər valideynlərin yuxu kimi düşündüyü şey əslində huşun itməsidir. Və ən pis cəhət də ondan ibarətdir ki, körpəni buna alışdırmaq böyüyənədək onda yuxu problemi yarada bilər. Məsələn, baxmayaraq ki, uşaq 5-6 yaşına çatır, yəni anasından onu yelləməklə yatırmayı tələb edir. Hətta harasa qonaq gələndə də uşaq

anadan onu yelləndə yatırmayı istəyir. Bu da təbii ki, heç də yaxşı hal deyil.

Ənənələrin davamçıları

Biz əslində özümüzdən böyüklərdən gördüyümüz hər şeyi davam etdirmirik. Çox halda yaxşılar qalır bir kənarda, zərərliləri ənənə olaraq yaşatmağa çalışırıq. Bir dəfə də olsun araşdırmırıq ki, bax, anadan olandan bu uşağı silkeləyirik, bəs bunun körpəmizə bir zərəri olar, ya olmaz? Rahatlığımız üçün uşağı ayağımıza qoyur, yelləyib təcili yatırdır, bir kənara qoyub işimizin ardınca gedirik.

Lakin qədim dövrlərdən xalqımızın belə bir deyimi də var: bir il uşaq, bir il iş deyiblər. Yəni, əgər ailədə uşaq dünyaya gəldisə, bütün diqqət onun üzərinə yönəlməlidir. Birinci onun bəslənməsi, təmizliyi-gigiyenası, qidalanması, daha sonra digər işlər görülməlidir. Təəssüf ki, müasir dövrdə sosial şəbəkələr, smartfon telefonlar körpələrdən öne keçib. Uşağı ayağında yelləyən əlinde telefon sosial şəbəkələrə gəzən onlarla ana görmüşük. Bir anda iki, hətta üç işi görmək üçün uşağı yelləməklə yatırmanın isə son nəticəsi xəstəxanalar, həkimlər, dava-dərman olur. Bunu anlamaq lazımdır

Elektrikli beşiklər: sarsılmış körpə sindromu

ki, uşaq ana bətnində olarkən ananın hərəkəti zamanı o, nə qədər ahəstə silkelənirsə, doğulduqdan sonra ondan artıq silkelənmək olmaz. Beləliklə, ana uşağı ya yatağına uzadıb ahəstə əl toxunuşu ilə, ya da qucağında ahəstə o yana-bu yana döndərməkdən başqa cür yatırdığını bilməz.

Bəs belə olacağı təqdirdə biz necə edirik?

Elektrikli beşiklər: can qurtaran əşya

İndi müxtəlif istehsalçıların təqdim etdiyi beşiklər, daşıyıcı və sakitləşdirmək üçün əşyalar var ki, bunların hamısı elektriklə işləyir və yellənir. Deməli, biz nə edirik? Körpəni bu cür beşiklərə qoyuruq, burada yellənərək yatır. Yuxarıda da qeyd etdiyim kimi, əslində dərin yuxuya getmir, yellənməkdən başı gicəllənir, huşunu itirir və nəticədə yuxululuq hiss edir və anaya da bunu hiss etdirir. Ana körpənin çox az yatdığına müşahidə edir. Lakin araşdırmır ki, bu körpə nə üçün az yatır. Hansı ki, bunun səbəbi məhz uşağın beşikdə və yaxud ayaqda yelləməklə yatırılmasıdır.

Belə olan təqdirdə ana həkimə müraciət edir. Deyir ki, uşaq çox az yatır. Həkim də uşağın yuxusunu normaya salmaq üçün təbii ki, dərman yazır. Ana isə həm o dərmanları verir körpəyə, həm də yenidən yellənən beşiyə qoyur. Düşünün ki, bu dəfə nə baş verir. Həm dərman, həm yellənmək bu körpəni hansı vəziyyətə salar?

Bu cür yelləmə beyində qanaxma, travma və ya epilepsiya kimi vəziyyətlərə səbəb ola bilər. Körpəni sərt şəkildə silkeləmək hətta onun beyninin zədələnməsinə yol açar, "sarsılmış körpə sindromu" adlı bir vəziyyətə də səbəb ola bilər.

Nədir sarsılmış körpə sindromu? Körpələrin beynində titrəmə səbəbilə meydana gələn zədə və baş travmalarıdır. Bu sindrom yuxulma, qəza, zorakılıq kimi hadisələrdə müşahidə olunur və yellənərək yatırılan körpələrdə də görülməlidir. Bu, beyində və ətrafında şişlik, təzyiqlik, göyermə və qanaxmalara səbəb olur. Körpənin beyninə ciddi ziyan vura və ya hətta ölümə nəticələnə bilər. İrəli-geri və ya yana silkeləməyin fərqi yoxdur. Təəssüf olsun ki, biz uşağın normal şəkildə yuxuya getməmə səbəblərini araşdırmırıq. Hansı ki, sağlam uşaq normal şəkildə yatmalıdır. Ağlayan körpəni yuxuya vermək üçün yelləyərək yatmağa məcbur etmək bizdə çox rast gəlinir. Valideynlər yatmayan və ağlayan körpələri susdurmaq üçün yelləməni xilaskar kimi görürlər.

Bu cür beşiklərin istehsalı isə sanki anaların canını qurtarıb. Uşağı beşiyə qoyur, beşiyi də elektrik cərəyanına qoşurlar, başlayır yellənməyə, ana da ya telefon əlində sosial şəbəkələrdə gəzişir, ya da mətbəxə keçib görəcəyi işlərə başlayır.

Bəs həkimlər bu barədə nə deyir?

Araşdırma zamanı nevroloq Aynur Zeynalovanın bu barədə mətbuata açıqlaması ilə

rastlaşdım: Körpələri yatızdırarkən yelləmək, havaya atıb-tutmaq olmaz. Bu, uşağın sağlamlığında ciddi fəsadlar yarada bilər. Daxili qulaqda bədənin müvazinətini nizama salan mürekkəb sistem - vestibulyar aparatı yerləşir. Bu vestibulyar aparatında xüsusi maye - labirint mayesi olur. Burdakı hüceyrələr başın ən kiçik hərəkəti ilə çalxalanan daxili qulaq mayesinin çırpıntıları ilə oyandırılaraq, başın hərəkətini beyinə itələyir. Çox sürətlə fırlandıqda ordakı maye hələ də fırlandıqdan baş gicəllənməsi deyilən bir hal ortaya çıxır. Uşaq yellənən zaman da gözləri sabit bir nöqtəyə baxır və vestibulyar labirintdəki hüceyrələr silkelənərək, körpənin baş gicəllənməsi kimi bir hisslə yuxuya getməsinə səbəb olur. Uşaq yatmaq ehtiyacından çox sərsəmlik hissiylə yatmağa başlayır. Körpənin aqlamasını dayandıra bilmədikdə get-gedə daha güclü formada bir yerdən digər yerə itələnməmiş kimi yellənməyə başlayır. Bu cür həddən artıq yellənmə təhlükəli nəticəyə səbəb ola bilər. Körpələrin başı bədəne nisbətən böyükdür. Buna görə başın önə-axraya atılması və ya sağa-sola çevrilməsi zamanı ciddi fəsadlar yaranar. Məsələn, boyundan beyinə gedən damarlar yırtılaraq, baş beyinə qan sızır. 1 yaşa qədər körpələrlə daha ehtiyatlı davranmaq lazımdır.

Körpələri sevmək məqsədi ilə silkeləmək, atıb-tutmaq də qəti qadağandır. Körpələri silkeləyən zaman tək beyin qanaması deyil, beyindən qarın boşluğuna yönələn azan sinir qopması, nəticədə tənəffüs dayanması baş verir. Ən çox rast gəlinən hal budur.

Pediatr Leyla Məmmədova isə deyir ki, körpəni silkeləmədən yuxuya vermək, qətiyyət və ardıcılıqla ona yaxşı yuxu verdişləri qazandırmaq mümkündür. Hər şeydən əvvəl, körpənin niyə yatmadığı və aqlamasının altında yatan səbəbi tapmaq lazımdır. Xüsusilə ilk aylarda körpələr qaz ağrısından yata bilmir və ağlayırlar. Bunun xaricində qızdırma, soyuq və çox isti yuxu mühiti kimi səbəblər də onların yuxuya getməsinə çətinləşdirir. Ana körpəsi üçün ideal yuxu mühiti yaradarkən, yuxu rejimini də inkişaf etdirməli, onun eyni saatlarda yatması üçün gündəlik rejim yaratmalıdır. Bunları ana yarada bilərsə (əgər körpənin başqa tibbi problemi yoxdursa), onun öz başına yatmasını və oyandıqda özünü dinc hiss etməsinə təmin edə bilər.

Yellənən beşik hər an faciə deməkdir

Bu barədə bir fakta nəzər salaq: Amerika-da Fisher-Price brendinin Rockn Play adlı yu-

xu məhsulu yayıldıqdan sonra, 2019-cu ilin aprelində bazardan çıxarılır. Özünü yelləyən beşik ideyası əvvəlcə valideynləri həyəcənləndirirdi, Amerika Pediatriya Akademiyası (AAP) bu məhsulu "ölümçül" adlandırır. Onun son 7 ildə 32 körpənin ölümünə görə məsuliyyət daşdığı düşünülür. Özbaşına yuvarlana bilən körpələrin (3 aydan yuxarı) bu beşikdə yatarkən qarın üstə çevrildiyi zaman boğularaq başlarının basdırıldığı və hava axınının pozulduğu qərara alınır. Bundan sonra bəzi qur-

banların ailələri digər ailələri məlumatlandırmaq üçün bloqlar da yazır.

Həqiqətən də tükürpədiçi faktıdır. Biz biliblə nə üçün övladımızın qəniminə çevrilirik? Bilə-bilə ki, bu cür beşiklərin fəsadı nə ola bilər, usaq yelləmək ona nə verə bilər, yenə də onu alırıq. Hətta tək beşiklə kifayətlənmiş, usaq yuxudan durandan sonra isə yellənən masaya əyləşdiririk ki, sakit dayansın.

Beləliklə, körpəmizin bütün günü yellənməklə keçir. Nəticədə isə başgicəllənmədən sakitləşir. Biz isə sakitlik üçün körpəmizi qurban edirik.

Öz işlərimizi vaxtında görmək, seriallara baxmaq, sosial şəbəkələrdə olmaq üçün, görün, nəyi nəyə qurban veririk?..

Belə məhsullardan uzaq olun

-Əgər siz artıq körpəniz üçün belə beşik, masa və ya daşıyıcı almırsınızsa, körpənizi orada yatırmayın, oturtmayın, təcili dəyişin.

-Əgər körpə 3 aydan yuxarıdırsa, qətiyyənlə

istifadə etməyin.

-Yellənən masa və daşıyıcısı körpələrin yuxu rejimini poza bilər.

-Onurğasının sağlamlığı üçün tövsiyə ediləmir.

-Davamlı istifadəsi balans inkişafına təsir göstərə bilər.

-Körpələrin fiziki inkişafı üçün zərərli dir.

-Onların müstəqil hərəkət etməsinə mane ola bilər.

Necə beşik məsləhət görülür?..

Amerikada aparılan araşdırmalar göstərir ki, son vaxtlar körpələrin çarpaylarına görə ölüm nisbəti artır. Buna səbəb beşiklərin dekorativliyinə və gözəlliyinə aldanan valideynlərin yanlış seçimləridir.

Beşik nə qədər təhlükəli ola bilər, deməyin! Körpənin sağlamlığı üçün bir çox detala diqqət etməli və təhlükəsiz sertifikatlı məhsullardan istifadə etmək məsləhətdir. Məsələn, bir körpə üçün beşik ölçüləri var. Bu ölçülərə uyğun olaraq beşik seçilməlidir. Beşiyin barmaqlıqlarının hündürlüyü ən azı 50 sm, barmaqlıqlar arasındakı məsafə isə 6 sm-dən çox olmamalıdır.

Digər vacib bir detal isə bütün beşiyin hündürlüyünün 120 sm-dən çox olmamasıdır. Keyfiyyətli və orta yumşaq uşaq çarpayılar seçilməlidir. Xüsusilə ana beşiyə qoyacağı döşəklə bağlı son dərəcə diqqətli olmalı, köpük və ya yun yataqlardan istifadədən çəkinməlidir. Körpənin ilişib qala biləcəyi boşluqların yaranmaması üçün beşiyə qoyulan döşək onun ölçülərinə uyğun olmalıdır.

Diqqət edilməli digər təfərrüatlar aşağıdakılardır:

-Ön hissəsi tamamilə örtülmüş modelli beşik alınmamalıdır. Körpə qapağı açaraq yere düşə bilər.

-Təkərli beşikdən istifadədə sabit təkərləri olan model seçilməlidir. Körpə hərəkət edərkən beşiyin də hərəkət etməsi son dərəcə təhlükəli ola bilər.

-Körpəni ani körpə ölümü sindromundan xilas etmək üçün beşiyə əlavə yastıq, oyuncaqlar qoyulmamalıdır.

Mətanət Məmmədova

Hələ də Cəmil Həsənlı SSR-nin xiffətini çəkır

İnsan bacarmadığı, biliyi, savadı çatmadığı işin arxasınca getse, o şəxsin uğur qazanmayacağı şübhəsizdir. Xüsusilə də, siyasətə baş vurub nəticə əldə etmək istəyənlər daha çox uğursuzluğa düşər olurlar. Azərbaycanın dağıdıcı müxalifətin təmsilçilərini boy sırasında düzüb şəxsi işlərini araşdırsan, məlum olar ki, onlar siyasəti biliklərə malik deyillər. Birincisi ona görə ki, bu şəxslər siyasət nə olduğunu və siyasətin özündə hansı tələbləri birləşdirdiklərini anlamırlar. Sadəcə, bir-iki dəfə icazəsiz aksiyalarda iştirak edəblər, eyni zamanda, sosial şəbəkələr vasitəsi ilə anormal paylaşmalarına görə onlara "layk" edəblər, düşünürlər ki, artıq peşəkar siyasətçidirlər. Halbuki siyasətə deyil, bacarıqları işin arxasınca getsəydilər, bəlkə də uğur qazanar, cəmiyyətdə özlərinə layiqli yer tutardılar. Fikir verin, Milli Şuranın sədri Cəmil Həsənlı siyasətə gələndə qədər elmi fəaliyyətlə məşğul idi. Azdan-çoxdan özünü araşdırmaçı tarixçi olaraq göstərməyə çalışırdı, bir-iki cızma-qaranı da kitab şəkilinə salıb döviyyəyə buraxmışdı. Əli Kərimli peyda olub özünə tay etməsəydi, C.Həsənlı öz üzərində işləməklə, püxtələşmə və arzu etdiyi xeyallarını gerçəkləşdirə bilərdi. Lakin "sən saydığını say, gör Əli Kərimli nə sayır". Ə.Kərimli 2013-cü il prezident seçkiləri ərəfəsində Rüstəm İbrahimbəyov layihəsinin işə yaramadığını anladıqdan sonra C.Həsənlının başını piyləyib, onu aktiv siyasətə qoşdu. Bununla da demək olar ki, C.Həsənlının evini yıxdı.

**Cəmil Həsənlı:
"Üzərindən 35 il bir vaxt keçməsinə baxmayaraq, çoxları kimi mən də hələ də Sovet İttifaqının həsrətini çəkirik"**

C.Həsənlı Ə.Kərimlinin qurduğu

məkrli tora düşüb, siyasi çirkəbə bulaşdıqdan bir müddət sonra həyatında və ətrafında hansı fəlakətin yaşandığını anladı. Lakin artıq gec idi. C.Həsənlı maddi vəziyyətini düzəltməyə, siyasətçi ola bilmədi. Bu bacarıqsızlığından və zəif siyasi bilgilərindən geninə-boluna istifadə edən Ə.Kərimli onu daha geniş şəkildə öz zibillərinə şərək etdi. Nəticədə C.Həsənlı geri dönüşü mümkün olmayan vəziyyətlə üzləşdi. Hazırda C.Həsənlının, əslində, hansı peşənin daşıyıcısı olduğu məlum deyil. O, gah sosial şəbəkələrdə blogger kimi çıxış edir, gah tiktoker olur, gah da "siyasət-

çilər kimi açıqlamalar verir, statuslar paylaşır. Bu baxımdan onu hər şeydə yarımcıq məxluq hesab etmək olar. Əgər siyasətdən az da olsa anlayışı olsa idi, "mən hər ay SOROS fondundan 200 ABŞ dolları pul alıram", - deyər özünü ifşa etməzdi. Bu günlər isə C.Həsənlı ironiya ilə qarşılanan açıqlama ilə çıxış etməklə özünü bir daha rüsvay edib. O özünün sosial şəbəkə hesabında paylaşdığı statusunda bildirib ki, çoxları kimi o da SSR-nin dağılmasının ələhinə olub: "Üzərindən 35 il bir vaxt keçməsinə baxmayaraq, çoxları kimi mən də hələ də Sovet İttifaqının həsrətini çəkirik, kommunizmin xiffəti ilə yaşayırıq". Bu cümlələrdən belə anlaşılır ki, C.Həsənlı siyasi burulğan içində boğulur. Öhdəlikləri və qarşısına qoyulan vəzifələri yerinə yetirə bilmədiyindən çətinliklərlə üzləşib. Ona görə də, sovet İttifaqının xiffətini çəkır. Düşünmək olar ki, sabah kommunistlər dirçəlib iddialarını gerçəkləşdirməyə çalışsa, onların önündə gedəcək şəxslər sırasında

C.Həsənlı birincilərdən olacaq.

Ə.Kərimlinin umacı dostuna xəyanət etməkdən, əqidə yoldaşından üz döndərməkdən yoğurulub

Söz yox ki, Sovet İttifaqının yenidən bərpa olunması və kommunistlərin önə çıxması bundan sonra mümkünsüzdür. Təbii ki, reallığı C.Həsənlı dərk edir. Ona görə də, susur və xəyalında qurduğu planlarını açıq şəkildə dilə gətirmir. Sadəcə, siyasi savadsızlığı səbəbindən aradabir ağzından quş buraxır. Görünən ondan ibarətdir ki, artıq əksər AXCP funksionerləri C.Həsənlının düşüncəsində ağır pozuntular getdiyini başa düşürlər. Hətta Fuad Qəhrəmanlı Əli Kərimli ilə telefon söhbətində C.Həsənlının ağılında ciddi problemlər yaşandığını dilə gətirərək F.Qəhrəmanlı C.Həsənlı ilə söhbətlərində ehtiyatlı olmağı Ə.Kərimliyə məsləhət görüb. Hətta bəzi cəbhəçilər C.Həsənlı ilə əlaqələrin kəsilməsini və onun Milli Şura sədrliyindən uzaqlaşdırılması məsələsinin tezlaşdırılmasının vacibliyini qeyd edirlər. Bütün bunlar onu təsdiq edir ki, Ə.Kərimli istifadəyə yararsız hesab etdiyi istənilən keçmiş əqidə dostunu dəftərindən silməkdən çəkinmir. Necə ki, AXCP MNTK sədri Aydın Əliyevi, AXCP sədr müavini Sahib Kərimlini, partiya fəalları Elçin Xəlilov, Vüqar Quliyevi və digərlərini rəhbərlikdən uzaqlaşdırmaqla kifayətlənməyib, AXCP sıralarından da xaric etdi. Bu baxımdan, günün birində C.Həsənlı ilə yollarının ayrıldığını bəyan etsə, təəccüblü görünməyəcək. Çünki Ə.Kərimlinin umacı dostuna xəyanət etməkdən, əqidə yoldaşından üz döndərməkdən yoğurulub.

İLHAM ƏLİYEV

Reklam biabırçılığı - ÇIXIŞ YOLU NƏDİR?

AYDINLIQ GƏTİRİLDİ

"Yalançı reklamlarla bağlı Azərbaycan Respublikasının "Reklam" haqqında qanunu var. Həmin qanunda müəyyən müddəalar mövcuddur. Amma həmin müddəalar bir qədər zəifdir". Bu sözləri

SİA-ya açıqlamasında Liberal İqtisadçılar Birliyinin sədri, iqtisadçı-ekspert Akif Nəsirli deyib. Onun sözlərinə görə, "Reklam" haqqında qanuna dəyişiklik edilməli və yalançı reklamlarla bağlı çox ciddi tənbeh tədbiri nəzərdə tutulan maddə əlavə edilməlidir: "Mağazalar və satış mərkəzlərində yalançı reklama rast gəldikdə həmin sahibkar ciddi şəkildə cərimələnməli, onun haqqında tədbir görülməlidir.

Yalançı reklamı tutmaq çox asandır. Çünki reklam həmişə göz önündədir və o işlə məşğul olan qurumun da onu görməsi çox asandır. Amma görəndən sonra da reklamı araşdırmalıdır. Araşdırıldıqda müəyyən olunmalıdır ki, bu reklam yalançı, yoxsa real reklamdır. Yalançı reklamlar bərdə tənbeh tədbirləri görülməli və buna qədər o qanun əsas yaradılmalıdır".

Akif Nəsirli sözlərinə belə davam edib: "Hal-hazırda da əsas var, amma bir qədər yaygındır. Yəni qanunun o maddəsində aydın şəkildə yazılmalıdır ki, yalançı reklam edən şəxs, sahibkar cərimələnməli və tənbeh tədbiri görülməlidir. Həmin o tənbeh tədbirinin də məbləği hər hansı bir məsələyə bağlı olaraq müəyyənləşdirilməlidir. Məsələn, yalançı reklam əsasında hansı məbləğdə vəsaitlə aldadır. Bununla bağlı o cərimələrin səviyyəsini müəyyənləşdirmək olar.

Digər tərəfdən inzibati qaydada yalançı reklamların qarşısını belə almaq mümkündür. Yeni onlara qarşı mübarizə aparmaq mümkündür, qarşısını tam almaq isə mümkün deyil. Heç bir ölkə inzibati qaydada yalançı reklamın tam şəkildə qarşısını almağa müyəssər olmur. Ona görə də burada da bizim əsas beləməz olan inhisarçılıq var. Bu inhisarçılıq aradan qalxsə, heç sahibkar özünü yalançı reklam yaymağa maraqlı olmaz. Çünki inhisarçılıq olmayan yerdə azad rəqabət olan yerdə çoxlu bazar iştirakçıları var. Həmin bazar iştirakçılarından biri yalançı reklam edən kimi alıcı, müştəri ondan imtina edəcək. Müştəri bilir ki, qapıda belə oxudum girdim içəri başqa cürdür. Həmin oradan çıxıb gedib real, ona daha yaxşı xidmət göstərən sahibkar seçəcək və alverini öz tələbatını onun obyektinə təmin edəcək. Yəni, burada həm də inhisarçılığın rolu var. İnhisarçı bilir ki, ondan başqa heç kimdən ələ deyil, yalandan reklam edir cəlb edir. İçəri girəndən sonra da bilir ki, hər tərəfdə belədir, eyni qiymətdir, elə burdan alım gedim. Bizim sahibkarların reklamı alıcını mağazaya içəri salmaqdır, alıcıya hər hansı bir güzəşt etmək üçün deyil".

Ayşən Vəli

"**A**ilə Məcəlləsinin 56-cı maddəsinə əsasən, valideynlər öz uşaqları bərabər bərabər hüquq və vəzifələrə malikdirlər. Yetkinlik yaşına çatmayan valideynlər uşaqlarla birgə yaşamaq və onların tərbiyəsi ilə məşğul olmaq hüququna malikdirlər". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında vəkil Turan Abdullazadə deyib.

Onun sözlərinə görə, uşaqların tərbiyə və təhsilə aid olan bütün məsələlər uşaqların hüquq və mənafehləri, onların rəyi nəzərə alınmaqla, valideynlərin qarşılıqlı razılığı əsasında həll olunur: "Valideynlər (onlardan biri) öz aralarında olan narazılığı həll etmək üçün müvafiq icra hakimiyyəti orqanına və ya məhkəməyə müraciət edə bilərlər. Valideynlər ayrı yaşadıqda uşaqların yaşayış yeri onların razılığı ilə həll edilir. Valideynlər ara-

Boşanma zamanı valideynin hüquqları nələrdir?

VƏKİL İZAH ETDİ

sında razılıq olmadıqda, məhkəmə mübahisəni uşaqların hüquq və mənafehlərini, onların rəyini və sair halları nəzərə almaqla həll edir. Uşaqlarından ayrı yaşayan valideynlər valideynlik hüququnun hə-

yata keçirilməsi qaydası haqqında yazılı saziş bağlaya bilərlər. Valideynlər razılığa gələ bilmədikdə, mübahisə onlardan (onlardan birinin) tələbi əsasında müvafiq icra hakimiyyəti orqanının iştirakı ilə məhkəmə tərəfindən həll edilir".

Vəkil qeyd edib ki, məhkəmə qətnaməsi ilə uşaqlardan ayrı yaşayan valideynin uşaqla həftənin müəyyən günləri və bayram günləri görüşünün vaxtı müəyyən edilir: "Məhkəmənin qətnaməsinə əməl etməyən valideynə qarşı mülki-prosessual qanunvericiliyə uyğun ölçü götürülür. Bu qətnaməyə qəsdən əməl edilmədikdə, məhkəmə uşaqlardan ayrı yaşayan valideynin tələbi ilə uşağın mənafehi və rəyi

nəzərə alınmaqla onun həmin valideynə verilməsi haqqında qətnamə qəbul edə bilər. Uşaqlardan ayrı yaşayan valideyn öz uşağı haqqında sosial xidmət müəssisələrindən məlumat almaq hüququna malikdir. Baba, nənə, qardaş, bacının da uşaqla ünsiyyət hüquqları vardır. Valideynlər (onlardan biri) uşağın yaxın qohumları ilə ünsiyyətinə etiraz etdikdə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı valideynlərin (onlardan birinin) bu ünsiyyətə mane olmağını tələb edə bilər. Valideynlər (onlardan biri) müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarına təbə olmadıqda, uşağın yaxın qohumları və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanı uşaqla ünsiyyətdə olan maneəni aradan qaldırmaq üçün iddia ilə məhkəməyə müraciət edə bilər. Məhkəmə uşağın rəyini və marağını nəzərə almaqla mübahisəni həll edir".

Sevilin Abbasova

Aleksey Fenenko: "Qərbin və Ermənistanın Azərbaycan və Rusiyaya qarşı siyasəti heç bir nəticə verməyəcək"

"Əgər Paşinyan inanırsa ki, Qərb həqiqətən də ona təhlükəsizlik zəmanəti verəcək, yaxşı, burada nə deyə bilərik: buyurun döyüş bayrağını əlinizə alın"

Rusiya Beynəlxalq Məsələlər Şurasının eksperti Aleksey Fenenko Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Ermənistanın baş nazirinin qarşısına hansı şərt qoyulduğu barədə "Moskva-Baku" portalına müsahibəsində maraqlı məqamları şərh edib. Müsahibəni oxucularımızın nəzərinə çatdırırıq.

- Aleksey Valerieviç, Ermənistanın baş naziri Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Britaniya kəşfiyyatının Mİ6-nın rəhbəri, NATO-nun keçmiş baş katibi Rasmussen və Ermənistanın Qərbdəki maraqlarının lobbiciləri ilə görüşlər keçirib. Sonra da elə həmin Münxendə anti-Rusiya və Azərbaycan əleyhinə bəyanatlar verib...

- Nikol Paşinyan Münxen Təhlükəsizlik Konfransında Ermənistanın Ukrayna məsələsində Rusiyanın tərəfdaşı olmadığını bəyan etdi. Münhendə diasporla görüşündə Paşinyan bu tezisi təkrarlayıb.

Hər şey yaxşı olardı, amma nədənsə Rusiyanın digər qonşuları və hətta Gürcüstan bu məsələ ilə bağlı açıqlama verməməyə üstünlük verir. Və dünən Dmitri Peskov da fikir ayrılıqlarının mövcud olduğunu təsdiqlədi. Yəni, Paşinyan Ermənistanla Rusiya arasında daha bir ziddiyyət yaratdı. Və o, daha bir siqnal verdi ki, İrəvan bu gün Rusiya ilə düşmənçilik edən ölkələr və strukturlarla sıx ünsiyyətə üstünlük verir. O zaman yenə sual yaranır: KTMT-də Rusiya ilə Ermənistanın tərəfdaşlığının nə mənası var? Bu gün biz hansı müttəfiqlərik?

Erməni tərəfi tez-tez belə fikirlər yayımlayır: "Rusiya bizi dəstəkləmir, o cümlədən Qarabağda müdafiə etmədi". Amma heç kim Qarabağa KTMT mandatını uzatmayıb, çünki beynəlxalq hüquqa görə bura Azərbaycan ərazisidir.

Hətta Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının 2016-cı ildə İrəvanda keçirilən sammitində açıq-aydın bildirilmişdi ki, KTMT-nin təminatları Qarabağa aid deyil.

Əgər bugünkü İrəvan Rusiya qarşısında heç bir öhdəliyi olmadığını istəmirsə, onda Rusiyanın öhdəlikləri niyə birtərəfli olmalıdır?

Nikol Paşinyanın Münxendə ermənilərin Qarabağı guya Rusiyaya görə tərk etməsi ilə bağlı açıqlamalarına mən belə cavab verə bilərəm: Rusiya sülhməramlılarının Qarabağı müdafiə etmək üçün heç bir hüquqi öhdəliyi yox idi. Qarabağ qanuni olaraq KTMT-nin məsuliyyət zonasından kənar idi.

Bundan əlavə, Ermənistanın özü Qarabağı heç vaxt hüquqi cəhətdən tanımayıb. Ermənistan həmişə Qarabağın statusu ilə bağlı danışıqlar aparıb.

Tamamilə mümkündür ki, Qərbdə təhlükəsizlik üzrə Münxen konfransından sonra Nikol Paşinyana sözdən əmələ keçmək və Ermənistanı Rusiyadan uzaqlaşdırmaq üçün konkret addımlar atmaq şərti qoyulub.

Paşinyan "nəyin bahasına olur-

sa-olsun, Qərbə doğru istiqamət götürməliyik" deyən irrasional siyasət aparır. İstisna etməm ki, o, çoxdan dediyimiz kimi, KTMT-dən çıxana qədər bunu edə bilər və ya etməli olacaq. Amma praktiki sual ondan ibarətdir ki, o zaman Ermənistanın müttəfiqi kimdir. NATO? Müqayisə aparsaq, Ermənistan mahiyyətcə sırf Qərb mühitində olan Ukraynadan fərqli olaraq, coğrafi mövqeyə nəzər salsanız, Qərbin hegemonluğuna qarşı sözde deyil, əməldə mübarizə aparan suveren dövlətlərin əhatəsindədir. Bunlar Rusiya, Azərbaycan, Türkiyə, İrəndir. Hətta vaxtilə Qərbin sırf təsiri altında olan, bu gün də Aİ-yə namizəd statusuna malik olan Gürcüstan belə, Rusiya və Ukrayna ilə bağlı mövqeyini nəzərə alsaq, o qədər də aydın və "sade" deyil. Və Paşinyanın bütün bu son arqumentləri, Gürcüstanın Aİ-yə namizəd statusu regiona təsir edir - bütün bunlar daha çox təbliğatdır və onun Qərbə yönəlməsidir. Gürcüstandakı "Gürcü arzusu" hökuməti qərb-yönlü mövqeyini açıq şəkildə nümayiş etdirmir. Orada hər şey daha mürəkkəbdir.

Türkiyə NATO üzvü kimi Qərb

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə "İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi" istiqaməti çərçivəsində hazırlanıb

platformasında Azərbaycanla hərbi münaqişəyə dəstək vermək cəhdinin qarşısını alacaq. Qərb Paşinyan uğrunda döyüşmək fikrində deyil. Nəhayət, Paşinyandan KTMT-ni sarsıtmaq üçün Rusiyaya qarşı istifadə etmək bir şeydir, amma Ermənistanuğrunda mübarizə aparmaq başqa şeydir. Bunu heç kim etməyəcək.

Paşinyan çox güman ki, Mİ6-nın rəhbəri ilə Ermənistanın KTMT-dən çıxmalı olub-olmaması və Qərb ölkələrinin Rusiyanın əvəzinə hər hansı təhlükəsizlik zəmanəti verib-verməyəcəyi barədə danışıb. Yəqin ki, Ermənistan lideri ilə Qərbin aparıcı nümayəndələri arasında aparılan danışıqlarda belə məzmun çoxdan açıq sirr olub.

Təsədüfi deyil ki, Münxen Konfransına qədər Azərbaycan və Ermənistan sərhədində eskalasiya

məlidlirlər... Əslində, artıq başa düşməyin vaxtı idi ki, sənin naminə heç kim heç nə etməyəcək, müharibəyə qarışmayacaq. Amma erməni tərəfi təbii ki, belə bir informasiya fonu yaratmaq istəyirdi.

- Prezident seçkilərindən sonra Qərbin Azərbaycana təzyiqlənmək cəhdlərini yenidən görüdü...

- Bayden İlham Əliyevi prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə təbrik etməyibsə, bu o demək deyil ki, ABŞ-ın hazırkı prezidenti namizədliyini irəli sürməyə və Qarabağı Ermənistanla "qaytarmağa" hazırdır. Açıqcasına deyək: Paşinyanla Bayden arasında məsafə hər mənada çox böyükdür. Əgər Paşinyan inanırsa ki, Qərb həqiqətən də ona təhlükəsizlik zəmanəti verəcək, yaxşı, burada nə deyə bilərik: buyurun döyüş bayrağını əlinizə alın.

- Münxendə Əliyevlə Paşinyan arasında görüş oldu, lakin Azərbaycan prezidenti Qərb tərəfdaşlarına Bakını yalnız iki-tərəfli Bakı-İrəvan danışıqlarından qane etdiyini açıq şəkildə bildirdi...

- Əliyev Münxendə Qərbə açıq siqnal verdi ki, o, Paşinyanla birbaşa danışıqlar aparacaq və heç kim müdaxilə etməyəcək. Gördüyümüz kimi, Azərbaycan öz suverenliyini və ərazi bütövlüyünü bərpa etdikdən sonra İlham Əliyev Qərbin tə-

baş verdi. Eyni zamanda, Ermənistan XİN rəhbəri Brüsseldə Avropa İttifaqının nümayəndələri ilə görüşüb və Aİ ilə əlaqələrin dərinləşdirilməsini müzakirə edib. Və bütün bunlar bir-birinə bağlıdır. Erməni tərəfi gərginləşməklə Qərbə nümayiş etdirmək istəyirdi ki, Rusiyanın himayə etmədiyi, Rusiyanın guya tərk etdiyi yazıq bədbəxt Ermənistanın yeni müttəfiqlərin köməyinə ehtiyacı var, onlar buna uyğunlaşmalı, Azərbaycana təzyiqlə göstər-

sirindən intensiv şəkildə xilas olur. Münxendə isə Paşinyanın qərb tərəfdaşları Əliyev prizmasından keçərək aydın təhlükəsizlik zəmanəti verə bilməyəcəklərini nümayiş etdirdilər. Başqa bir anti-Rusiya mövqeyi formasında onlara hansı "hədiyyə"lər versə də, heç kim Ermənistanı müdafiə etmək üçün öhdəliklər haqqında müqavilə imzalamğa hazırlaşmır.

Tərcümə - Elçin Bayramlı

Su çərşənbəsinin bilinməyən adətləri...

Bölgələrimizdə ilk çərşənbə fərqli deyimlərlə qarşılaşırıq. Belə ki, su çərşənbəsi olan ilk çərşənbə el arasında su çərşənbəsi, əzəl çərşənbə, cıvrıxçı, cıdırçı, yaxud xəbərçi çərşənbəsi adlanır". Bu sözləri SİA-ya açıqlamasında filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent İlhamə Qəsəbova deyib. Onun sözlərinə görə, Novruz inancları içərisində həcmcə böyük yeri su kultu ilə bağlı inanclar tutur: "Bu inanclarda xalqımızın dünya, kainat, varlıq aləmi haqqında ilkin təsəvvürləri öz əksini tapıb. Novruz bayramı bir çox mərasimlərlə müşayiət olunur. Həmin mərasimlərdə suya tapınmanın, pərəstişin - su kultunun izləri açıq-aşkar müşahidə olunur. Novruz inanclarının təhlili xalqımızın su kultu, yəni suyu müqəddəsləşdirmə, onun qeyri-adiliyyətinə inanma ilə bağlı bir çox təsəvvürlərini öyrənməyə imkan verir. Su çərşənbəsində mütləq evə dan üzü su gətirilir, həmin su ilə aş dəmlənir, çay qoyulur, su üstündən atlanırlar. Sonra əl-üzlərini yuyur, bir-birlərinin üstünə su atır, si-fətlərinə su çiləyirlər. Xəstəliyə tutulanları da su üstündən hoppandırırırdılar. Adamlar günah işləməyəcəklərinə, ancaq yaxşılıq edəcəklərinə and içib: Su haqqı, pis əməl sahibi olmayacağam, - deyirlər. Mərasimin təsvirindən görüldüyü kimi, burada su kultunun izləri var. Sübh çağı axar su üstünə gedər niyyət edərlər, dərdrəlini suya danışarlar, sudan mərhəmət umarlar".

İ.Qəsəbova sözlərinə davam edərək onu da bildirib ki, əvvəllər Su çərşənbəsində çərşənbə suyundan pendir mayası tutardılar: "Həmin mayanın içinə buğda, düyü, yumurta, qurşağ, qənd atardılar. İnanca görə həmin maya daha yaxşı tutardı. Evlərdə o su ilə xəmir yoğurular, çörək bişirilirdi. Axşam bayram süfrəsində isə masaya həmin sudan qoyulur. Bunlar inanca görə həmin ilin ruzili-bərəkətli olması deməkdir. İnanclara görə, ilk çərşənbəni necə keçirsən, həmin il axıra qədər elə davam edər".

"Unudulmaqda olan adətlərdən biri də odur ki, bayramdan bir neçə ay əvvəl toy olan gəlinlərə təzə qırmızı paltar alardılar. Həmin paltar geyindirib, əlinə səhəng verib, ilk su başına, yəni bulağa göndərirdilər. Su çərşənbəsində təzə gəlin bulaq başına ayaq açdı edər, evə su gətirirdi. Bu çərşənbədə ailə üzvləri mütləq süfrə başına cəm toplanardılar ki, həmişə bir yerdə

olsunlar və ailə bütöv olsun. Evdə olmayanların adına da süfrədə yer düzəldər, onların adına da suya düyü atardılar. Novruz bayramının süfrə bəzəklərindən biri də qoz-fındıqdır. Süfrəyə qoz fındıq qoyarlar ki, qışı sındırıb yazı çıxsınlar", - deyir o əlavə edib.

Müsahibimiz qeyd edib ki, artıq ilk çərşənbədə sənəmlər göyerdilməyə başlanıb: "Sənəmlər mütləq torpaqda göyerdilər ki, bunun da rəmzi mənası torpağın ruzili-bərəkətli olması ilə bağlıdır. Bu mərasimin aparıcı elementi, mütləq atributu-sənəminin göyerdilməsi də qadınların Novruzqabağı hazırlıqlarına daxildir. Göyerdilən sənəmlər niyyət edilib qoyulur. Əgər sənəmi yaxşı göyərərsə, demək niyyətin yerinə yetəcək. Su çərşənbəsində ev-eşik mütləq təmizlənir, bayrama hazırlıq görülür. Məhz bu mənada su çərşənbəsi təmizlik, saflıq, duruluq, dirilik çərşənbəsidir".

Ləman Sərraf

Bakıda bələdiyyə sədri həbs edilib

nin ayrılması, tikinti işlərinin aparılması və digər məqsədlərlə çoxsaylı şəxslərdən külli miqdarda pul vəsaitini rüşvət qismində almasına və digər qanunazidd əməllər törətməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

İş üzrə toplanmış ilkin sübutlar əsasında Fikrət Quliyev Cinayət Məcəlləsinin 311.3.2, 311.3.3 (rüşvət alma- təkrar və külli miqdarda törədildikdə) və digər maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb edilib, istintaq orqanının vəsaiti və ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı əsasında məhkəmənin qərarı ilə barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilib. Hazırda cinayət işi üzrə ibtidai istintaq davam etdirilir.

"SƏS" qəzetinə abunə kampaniyası davam edir!

«SƏS» QƏZETİNƏ
ABUNƏ OLMAQ İSTƏYƏNLƏR
AŞAĞIDAKI YAYIM
ŞİRKƏTLƏRİ İLƏ ƏLAQƏ
SAXLAYA BİLƏRLƏR

1. Azərpoçt Poçtdaşıma Mərkəzi – 0125984955, 0552004544
2. Azərmətbuat Yayım MMC – 0124411991, 0124404694
3. Səma Mətbuat Yayım – 0125940252, 0503336969
4. Pressainform MMC – 0125115191, 0504560835, 0553156002
5. Qaya Mətbuat yayım – 0125667780, 0502352343
6. Qasid Mətbuat Yayım – 0124931406, 0124938343
7. F.Ş.Ruhid Hüseyinov – 0124349301, 0505357898
8. Ziya LTD – 0124977696, 0503067744

1 nüsxə 1 aylığı 13.20 AZN

6 aylıq 79.20 AZN

1 illik 158.40 AZN

ABUNƏÇİLƏRİMİZİN
XİDMƏTİNDƏYİK
Müraciət, şikayət, yazı,
təbrik və başsağlıqlarımızı
dərc etməyə hazırıq!

İndiyədək 28 min 353 tələbə təhsil krediti alıb

Bu günə qədər təhsil tələbə krediti almaq üçün müraciət edənlərin statistikasını açıqlanıb. Təhsil Tələbə Krediti Fondunun SİA-ya bildirilib ki, indiyədək 38 min 693 tələbə kredit almaq üçün müraciət edib. Onlardan 491 nəfərin müraciəti natamam olub, 761 nəfərin müraciəti emal mərhələsindədir. Habelə 8738 nəfərin müraciətinə imtina cavabı verilib, 350 nəfərin müraciəti isə banka yönləndirilib.

Bu günə qədər 28 min 353 nəfərə TTK verilib. Onların arasından 10 min 106 nəfərin müraciəti sosial TTK, 18 min 247 nəfərin müraciəti isə standart TTK olaraq rəsmiləşdirilib.

Baş redaktor:
Bəhruz Quliyev

Ünvanımız:
Bakı şəhəri,
Üzeyir Hacıbəyli
küçəsi, 66.

Şəhadətnamə: № 022492
<http://www.ses-news.az>
<http://www.sesqazeti.az>
E-mail: ses@sia.az

"ƏLİNCƏ" AZƏRBAYCAN KEYRİYYƏ
CƏMIYYƏTİNİN ORQANI.
QƏZET 1991-Cİ İL
YANVARIN 11-DƏN ÇIXIR
Tel: 598-33-90
Faks: 493-11-62

Redaksiyanın mövqeyi
ilə müəllifin mövqeyi
üst-üstə düşməyə bilər.

Qəzet bazar və
bazar ertəsindən
başqa hər gün
nəşr olunur

Tiraj: 2900